Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 44 (10029) | 1976 чылдың февраль 22, воскресенье | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Даарта—Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 58 чыл ою

НАЙЫСЫЛАЛГА БАЙЫРЛЫГ ХУРАЛ

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 58 чыл оюн холбаштыр найысылалдың ажылчы чоннар төлээлекчилериниң болгаш Москва гарнизонунуң дайынчыларының байырлыг хуралы февраль 20-де Совет Армияның Төп театрынга болган.

Президиумда — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң камгалал министри Совет Эвилелиниң Маршалы А. А. Гречко, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының оралакчызы Т. Кулатов, СЭКП ТК-ның килдис эргелекчизи Н. И. Савинкин, ССРЭ-ниң министрлери, Совет Эвилелиниң болгаш шеригниң тус-тус кезектериниң маршалдары, партия болгаш совет организацияларның төлээлекчилери. Байырлыг хуралды СЭКП-ниң Москва хоорукомунуң секретары Л. А. Борисов ажыткан.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневти баштадыр СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң составын хүндүлүг президиумга хуралдың киржикчилери чаңгыс эп-сеткилдиг соңгаан.

ССРЭ-ниң камгалал министриниң оралакчызы, курлаг чер шериглериниң Кол командылакчызы армия генералы И. Г. Павловский чыылганнарның мурнунга чүве чугаалаан.

СЭКП Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге байырлыг чагааны байырлыг хуралдың киржикчилери диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

1976 ЧЫЛ—СЭКП-НИҢ XXV СЪЕДИЗИНИҢ ЧЫЛЫ

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде, облпрофчөвүлелде болгаш ВЛКСМ обкомунда

ЧАРЫШТЫҢ ЛОЗУҢУ—АЖЫКТЫГ ЧОРУК БОЛГАШ ШЫНАР

Тыва АССР-ниң ажылчы чоннарының 1976 чылда социалистиг чарыжының негелделери

Бүгү совет улус ышкаш, бистиң республиканың ажыл-ишчилери онгу беш чылдың онаалдаларын күүседиринче СЭКП-ниң XXV съездизинге белеткелдин болдурганы улуг политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүнүң байдалында кирипкен. Бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидери дээш, 1976 чылдың — Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизиниң чылының улус ажыл-агый планын чедиишкинниг күүседири дээш Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжынга киришпишаан, олар бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алган.

Ол хүлээлгелерни чедиишкинниг күүседирин, чарыштың тиилекчилерин моральдыг база материалдыг шаңнап-мактаарын хандырар сорулгалар-биле СЭКП обкомунуң бюрозу, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, облпрофчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкому республиканың ажылчы чоннарының социалистиг чарыжының негелделерин бадылаан.

* * *

ҮЛЕТПҮР, ТУДУГ, ТРАНСПОРТ, КОММУНАЛ-АМЫДЫРАЛ, САДЫГ ХАНДЫРЫЛГАЗЫ

Бүдүрүлгениң ажыктыын бедидеринин, эртем-техниктиг депшилгени дүргедедиринин, ажылга шынар көргүзүглерин экижидеринин талазы-биле социалистиг хүлээлгелерин күүседирин хандырган болгаш эң эки түңнелдерни чедип алган бүдүрүлгелерниң база организацияларның коллективтерин республиканың социалистиг чарыжының тиилекчилери деп көөр.

Үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылдакчылары продукцияны бүдүрериниң болгаш сайгарының хемчээлиниң, продукцияның эң чугула хевирлериниң ол хевээрилдирээн бүдүрериниң, үлетпүр бүдүрүүшкүнүнүң немелде өзүлдезиниң, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң, балансыда айыткан орулганың талазы-биле, а ол ышкаш дээди болгаш бирги категорияның продукциязын бүдүрүп үндүрер талазы-биле бедик көргүзүглерни чедип алыр ужурлуг.

Тудугжуларның сорулгазы болза, тудуг-монтаж ажылдарының хемчээлиниң, кол фондуларны ажыглалга кииреринин, тудугнуң хемчээлдериниң немелде өзүлдезиниң, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң болгаш тудуг ажылдарының шынарының талазы-биле бедик көргүзүглерни чедип алыры болур.

Транспорттуң ажыл-ишчилери чүъктер болгаш пассажирлер сөөртүлгезиниң бедик хемчээлин, ооң немелде өзүлдезин, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидерин, балансыда айыткан орулганы алырын болгаш автомашиналарның техниктиг белениниң база оларны оруkче үндүрериниң коэффициентизин хандырар ужурлуг.

Коммунал-амыдырал хандырылгазының бүдүрүлгелеринден коммунал-амыдырал ачы-дузазын чедирериниң эң улуг немелде өзүлдезин база ооң чаа хевирлерин шиңгээдип алырын, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидерин болгаш орулга алырын хандырган ындыг коллективтерни чарышка тиилээн деп көөр.

(Уланчызы 3-кү арында).

Делегаттар съездиже чоруупкан

ЧУРУКТА: СЭКП-ниң XXV съездизиниң делегаттарын съездиже үдеп турарының үезинде.

Ю. КОСАРЬКОВТУҢ фотозу.

Тываның партия организациязындан СЭКП-ниң XXV съездизинге делегаттар—СЭКП обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. К. Мендуме, № 48 тудуг эргелелинде бригадир А. И. Ельшова, СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң директору Т. К. Пичен-оол олар дүүн Кызылдан Москваже чоруупкан. Делегаттарны үдээри-биле Кызыл аэропортунга СЭКП обкомунуң бюро кежигүннери, партия, совет органнарның харысалгалыг ажылдакчылары, Кызыл хоорайның ажылчы чоннарының төлээлекчилери келген.

Делегацияны съездиже үдээринге холбашкан митингиге СЭКП обкомунуң бирги секретары, партияның XXV съездизиниң делегады Г. Ч. Ширшин мынча дээн:

— Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизинче бисти чорудуп, партияның Тыва область организациязы биске улуг алдарны көргүстү. Ленинчи партияның төөгүлүг чыыжынга киржир, ооң эрес-маадырлыг демиселинин, СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин күүседиринге Төп Комитеттиң хөй талалыг ажыл-чорудулгазының түңнелдерин үндүржүрүнге, ол ышкаш партияның иштики болгаш даштыкы политиказын, чурттуң хөгжүлдезиниң моон соңгаарғы сорулгаларын чугаалажырынга, тодарадырынга киржир бис.

Бистиң Төрээн чуртувустуң чаагай чоруу, тайбың дээш могаг чок ажыл-чорудулгазы дээш, республиканың бүгү талалыг хөгжүлдезиниң дугайында ада сагыш салыышкыны дээш партияның Төп Комитединге, эш Л. И. Брежневке бистиң улузувустуң ханы өөрүп четтиришкинин бистиң делегаттарывыс Москвага чедирер. Бүгү совет улус-биле кады республиканың коммунистери, ажылчы чоннары онгу беш чылдың сорулгаларын, ам болур XXV съездиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынга белен дээрзин делегаттар съездиге айыткаар.

Чыылганнар СЭКП-ниң XXV съездизиниң ажылынга үре-түңнелдиг киржирин, оруксуур менди-чаагай чоруурун делегаттарга күзээн.

М. ДҮЛУШ.

Республиканың тудуг организацияларының ажылчыннарын, инженер-техниктиг ажылдакчыларын Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ:

Тудугга хөй чылдарда үре-түңнелдиг ажылы болгаш тоску беш чылда социалистиг чарышка чедиишкиннери дээш Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаары болза:

Сандан Хонду АДЫЯ —Тес-Хем районнуң «Чодураа» колхозунуң тудугжулар бригадазының бригадири.

Валентина Биче-ооловна БАРБАК-ООЛ — «Тыва тудуг» трестиң № 48 тудуг эргелелиниң маляры.

Павел Иванович БОНДАРЕНКО — «Тыва тудуг» трестиниң эргелекчизиниң оралакчызы.

Маадыр-оол Монгушевич ДОСПАН-ООЛ — «Тыва кодээ тудуг» трестиң № 586 КМК-зының бызанчызы.

Чүльдүм-оол Чылбай-оолович ДОНГАК — «Тыва тудуг» трестиниң «Кызыл тудуг» ТЭ-зиниң дашчызы.

Николай Николаевич ДОМОЖАКОВ— «Тыва септелге-тудуг» трестиң тудуг кезектер болгаш конструкциялар заводунуң ажылчыны.

Семис-оол Сюр-Караевич ИРГИТ — «Тыва тудуг» трестиң № 42 тудуг эргелелиниң бызанчы-дашчызы.

Петр Петрович КАБАК—автомобиль оруктарын тударының болгаш ажыглаарының бүдүрүлге эргелелиниң бирги ОТЭ-зиниң чолаачызы.

Леонид Сергеевич КАМЗАЛАКОВ — автомобиль оруктарын тударының болгаш ажыглаарының бүдүрүлге эргелелиниң № 1104 ОУ-нуң начальниги.

Владимир Иванович МААДЫР-ООЛ — «Тыва кодээ тудуг» трестиң № 585 КМК-зының кол механиги.

Анна Ивановна МАСЛОВА—«Тыва кодээ тудуг» трестиң № 958 КМК-зының шеверлекчилер бригадазының бригадири.

Роман Нестерович НЕВОЛИН — «Кодээ электротудуг» ТМЭ-ниң чолаачызы.

Дадар-оол Авалаевич ОНДАР — «Тыва септелге тудуг» трестиң Өвүрде СТУ-нуң бызанчызы.

Кызыл-оол Угдешкиевич ООРЖАК — «Тыва кодээ тудуг» трестиң № 463 КМК-зының бызанчылар бригадазының бригадири.

Александр Андреевич ШАМРИН — «Тыва сут тудуг» трестиң план килдизиниң начальниги.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1976 чылдың февраль 18.

Ш-Б. Х. Серээдарны «Сугга дүшкеннерниң амы-тынын алганы дээш» медаль-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Сугга дүшкен уругларның амы-тынын алырынга дидим болгаш эрес-шудургу болганы дээш СЭКП Каа-Хем райкомунуң ийиги секретары Шулуун-Бадыр Хайдыпович Серээдарны «Сугга дүшкеннерниң амы-тынын алганы дээш» медаль-биле шаңнаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1976 чылдың февраль 20.

Э. М. Поляковаңы Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Тыва аптека эргелелиниң системазынга үр чылдарда үре-түңнелдиг ажылдааны дээш база төрүттүнген хүнүнден бээр 50 харлааны-биле холбаштыр Кызылдың № 1 аптеказының эргелекчизи Эмма Михайловна Поляковаңы Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1976 чылдың февраль 20.

Барыын-Хемчик съездиден съезд чедир

ШҮГҮМЧҮЛЕКЧИ ЁЗУ-БИЛЕ ҮНЕЛЕВИШААН...

Шала кежээликтей дүрген ужар «ЯК-40» самолёт-биле Кызыл-Мажалыктың кырынга ужуп келгеш көөрге Кара-Дагның эдээ дургаар, Хемчиктиң ол-бо талаларында сайгылгааннар сылдысталдыр чырып турар. Кара-Дагның бодунда-даа, ооң эдээнде-даа бедик ак-ак, хөй каът бажыңнар бедип үнгүлей берген тургулаарын сайгылаан херелинге дораан эскерип каар бис. Бо черлер чоокка чедир-ле аалдар чурту, хонаштар турган ээн черлерле болгай. Ам мында «Тыва даг-дүгү» комбинат болгаш Ак-Довурактың бүдүрүлгелери ажылдап, бүдүрүлгениң болгаш чуртталганың, культура амыдыралдың тудуглары улам калбарып турар.

Барыын-Хемчиктиң девискээринге ындыг улуг бүдүрүлгени тудуп, ажыглалга кииргени, чүс-чүс чылдарда Кара-Дагга шыгжаттынып чыткан «үүжени» бузуп, тываларның «сиир-даш» деп адап чорааны даг-дүгүн бүгү чоннуң байлаа болдурганы — чүгле районнуң эвес, республиканың бүдүрүкчү күштерин хөгжүдеринге аажок улуг ужур-дузалыг болган. Сибирьниң күчүлүг энергиязы бистиң республикаже база Ак-Довурак хоорайны дамчыштыр келген. Республиканы чурттуң өске черлери-биле харылзаштырар ниити автоорук база ону дамчыштыр туттунган.

Тоску беш чыл СЭКП-ниң XXV съездизиниң болгаш партия Төп Комитединиң ооң дараазындагы Пленумнарының шиитпирлерин күүседир талазы-биле өске бүгү черлерде ышкаш, Барыын-Хемчиктиң партия организациязынга, ооң коммунистеринге болгаш бүгү ажылчы чоннарынга күжениишкинниг ажыл-иштиң чылы болган. Районга үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээлин улам өстүрбүшаан, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың ийиги ээлчээниң тудуун ажыглалга кииррери-биле холбаштыр аажок улуг ажылдар чорудтунган.

Бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш продукцияның шынарын бедидериниң, коммунистерни бүдүрүлгениң шиитпирлиг участоктарынга таарыштыр тургузуп, оларның авангардчы ролюн күштелдирериниң, социалистиг чарышты калбак нептереңгей кылдыр организастаарының айтырыглары партия организацияларының кичээңгейиниң төвүнде. Бо-даа база өске-даа айтырыгларны СЭКП райкомунуң пленумнарынга, бюро хуралдарынга болгаш коммунистерниң хуралдарынга доктаамал чугаалажып, оларга хүлээп алган шиитпирлерниң күүселдезин организастап келген.

Парторганизацияларның органазакчы болгаш политиктиг шудургу ажылының база ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның эрес-маадырлыг күш-ажылының ачызында районга үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли өскен. Чижээ, эрткен беш чылда продукция бүдүрериниң хемчээли ийи катап өскен, ынчангаш чылда ортумаа-биле 20,6 миллион рубль түңнүг продукцияны бүдүргеш, сайгарып турар апарган.

Ниити-биле районнуң бүдүрүлгелери тоску беш чылдың планын эрткен чылдың октябрь 25-ке чедир күүседипкеш, чыл төнчүзүнге чедир 3 миллион ажыг рубльдиң продукциязын сайгарган. Кызыл-Мажалыктың тууйбу, үс заводтары, «Сельхозтехника» салбыры, ыяш ажыл-агыйы, амыдырал хандырылга комбинады ышкаш коллективтер тоску беш чылда шудургу ажылдап, планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүсеткен.

Ак-Довурактың «Тыва даг-дүгү» комбинадының ийиги ээлчээниң тудуу-биле холбаштыр бо хоорайга болгаш кодээ суурларга тудуг талазы-биле эрткен беш чылда аажок улуг ажылдар кылдынган. Ол-ла үениң дургузунда 60 миллион рубльдиң капитал салыышкыны шиңгээдип алдынган. Бүдүрүлгениң, культура-амыдыралдың болгаш чуртталганың хөй-хөй бажыңнарын тудуп, ажыглалга кииргеп. Ылаңгыя эрткен беш чылда 42,5 муң дөрбелчин метр чуртталга шөлүн ажыглалга кирип, барык-ла муң хире өг-бүле чаагайжыды туттунган бажыңнарже көжүп кирип, боттарының чуртталга байдалын экижиткен.

Комбинаттың ийиги ээлчээниң тудуунуң талазы-биле нарын, улуг ажылдар районнуң партия организациязынга шыңгыы шылгалда бооп келген. Бо улуг тудуг бүгү улустуу болу берген, бөже барык-ла чурттуң булуң бүрүзүнден хөй национал чоннуң төлээлекчилери чедип келген, кандыг-даа бергелерге торлуш дивейн чаңгыс кижи дег эп-найыралдыг, эрес-маадырлыг ажылдап турар. Боттарының дузазын көргүзери-биле бистиң районнуң совхозтарындан болгаш район төвүнден хүн бүрүде маңаа ажылдаары-биле 200 ажыг кижини партия организациялары чорудуп турар. Бо улуг тудугну партияның XXV съездизиниң бүдүүзүнде доозар апаар.

Барыын-Хемчиктиң садыг, харылзаа, чоннуң амыдырал хандырылга коллективтериниң база культура, эмнелге, улус чырыдыышкын албан черлериниң болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларының ажылдакчылары эрткен беш чылда шудургу ажылдаан.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың хүн бүрү дузаламчызының ачызында районнуң совхозтарының материал-техниктиг баазазы хүн бүрү быжыгып, оларда тудуг, суур калбарып, кодээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрер болгаш садар талазы-биле чамдык бригадалар, фермалар багай эвес көргүзүглерни чедип алган. Чижээ, «Шекпээр» совхозтуң Сут-Кажаа сүт-бараан фермазы, Биче-Тейниң хойжу бригадазы кодээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрер болгаш садар талазы-биле беш чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен.

Районнуң партия организациязы үлетпүрнүң, кодээ ажыл-агыйның болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларының ажыл-ишчилериниң ортузунга «эвээш чарыгдалдыг, эки шынарлыг хөй продукцияны Төрээн чуртка бээр»! деп лозуң-биле социалистиг чарышты дээштиг, калбак нептереңгей кылдыр организастаар талазы-биле чамдык ажылдарны чоруткан. Ниити-биле районда 4 муң ажыг ажыл-ишчилер социалистиг чарышта хаара туттунган, 72 коллектив, ээлчег, участок, бригада күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрү дээш шимчээшкинде киржип турар. 1300 хире кижи ол бедик атты чедип алган.

Чарыштың ачызында бүдүрүлгеге бедик көргүзүглерни чедип ап турарларның саны өскен. Районда 2000 ажыг ажылчыннар беш чылды хуусаа бетинде күүсеткен. Боттарының эрес-маадырлыг күш-ажылы-биле бүгү-ниити хүндүткелди чедип алган, кайгамчык кижилерни улус ажыл-агыйының кайы-даа адырындан оону-биле көргүзүп болур. Олар дээрге «Тыва даг-дүгү» комбинаттың арыглал фабриказында улуг регулировщик, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаты А. Седип, «БелАЗ» чолаачызы С. Туровец, машинист У. Монгуш, сураглыг тудугжулар Д. Калдар-оол, С. Кара-оол, совхозтарның хойжулары М. Шыдыраа, К. Машпалдыр, Х. Ууртак, О. Датпаа саанчылар Н. Сарыглар, Л. Оюн болгаш оон-даа өскелердир.

Сески беш чылга деңнээрге, чамдык өзүлделер, бүдүрүлгечи бедик көргүзүглер бар даа болза, районнуң ажыл-агыйлары кол көргүзүглер талазы-биле тоску беш чыл планын күүседип шыдаваан. Мал болгаш чер ажылының продуктулуу чавыс, бар курлавырларны болгаш аргаларны чедир ажыглаваан. Чамдык ажылдакчыларның, малчыннарның ажыл-агыйжы эвес чорууундан, харысалгазының кошкаандан малдың олүр, хораар, чидер чоруу ам-даа хөй боон артышаан. Ынчангаш районнуң партия организациязы тоску беш чылдың түңнелдерин хандыр анализтеп көргеш, кол кичээңгейни чедир шиитпирлеттинмээн айтырыгларже, моон соңгаарғы сорулгаларже угландырып турар.

Эгелээн онгу беш чылда районнуң партия организациязының мурнунда шиитпирлээр ужурлуг сорулгалар аажок улуг. Үлетпүрнүң, кодээ ажыл-агыйының болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларының хөгжүлдезинге улам бурунгаар базымны кылыр төлээде, ооң баштайгы чылындан-на планныг онаалдаларны болгаш социалистиг хүлээлгелерни долдур болгаш ажыр күүседиринче бүгү ажыл-ишчилерниң күжүн мобилизастап, чер болганга партийжи организастыг болгаш политиктиг ажылды үениң негелдезинге дүүштүр тургузары— парторганизация бүрүзүнүң эң чугула сорулгазы болур.

Партияның XXV съездизин чаа-чаа күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткувушаан, СЭКП ТК-ның декабрь (1975 чыл) Пленумунуң шиитпирлерин, аңаа партия Төп Комитединиң Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазында айыттынган чүүлдерни, 1976 чылда Бүгү-эвилел социалистиг чарыжының дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалын удуртулга болдургаш, Барыын-Хемчиктиң коммунистери болгаш бүгү ажылчы чоннары боттарының мурнунга салдынган сорулгаларны күүседиринге долу шиитпирлиглер.

Ш. КУУЛАР,
СЭКП Барыын-Хемчик райкомунуң бирги секретары.

КОМСОМОЛЧУЛАРНЫҢ ЭГЕЛЭЭШКИНИН ДЕТКЭЭН

Кызылда дааранылга фабриказының аныяк ажыл-ишчилери онгу беш чылдың баштайгы хүннеринден эгелеп күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөр, ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүн чедип алыр, бүдүрер продукцияның шынарын экижидер дээш социалистиг чарышты калбарткан.

Аныяк ажылчыннар Вера Донгак, Елена Полякова, Светлана Ховалыг онгу беш чылды үш чылда доозар деп шиитпирлээннер. Оларның эгелээшкинин фабриканың ажылчыннары чүүлдүгзүнүп деткээн болгаш 44 кижи боттарының социалистиг хүлээлгезин эде көрүп, беш чылды дөрт чыл иштинде доозарын хүлээнгеннер.

ВЛКСМ обкомунуң бюрозу комсомолчуларның болгаш аныяктарның бүдүрүлгениң ажыктыг чорууң, продукцияның шынарын бедидеринге киржилгезин бедиг-биле үнелеп көрүп, аныяк дааранылчыларның эгелээшкинин деткээн.

Барыын-Хемчик · Съездиден съезд чедир

АК-ДОВУРАК

★ 1975 чылда улус ажыл-агыйның планын хуусаа бетинде күүседири болгаш тоску беш чылды чедиишкинниг доозары дээш Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга эң-не бедик көргүзүглерни чедип алганы дээш Ак-Довурак хоорайны СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның шилчиир Кызыл тугу-биле шаңнаан.

★ ССРЭ-ниң Тудуг материалдары үлетпүрүнүң министерствозу болгаш тудугнуң, тудуг материалдар үлетпүрүнүң ажылдакчыларының профэвилел Төп Комитеди 1975 чылдың IV кварталының чарыжынга «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың коллективи бирги черни ээлээнин дыңнадып, ол министерствонуң болгаш профэвилел ТК-ның шилчиир Кызыл тугун тыпсыр шиитпирни хүлээп алган.

САННАР БОЛГАШ ФАКТЫЛАР

★ Ак-Довурактың үлетпүрү беш чылда пландан ажыр 3 млн. ажыг рубльдиң продукциязын бүдүрген болгаш сайгарган.

★ Хоорайның чогаадыкчыларының болгаш чаартыкчыларының киирген 652 саналдарындан 1 млн. 168 муң рубльдиң экономиктиг ажыы алдынган.

★ Тоску беш чылда 36,7 млн. рубльдиң капитал салыышкыннары шиңгээдип алдынган. Ол дээрге эрги беш чылдыындан 2,7 катап хөй-дүр.

★ Эрткен беш чылда «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың үүрмектеп сорттаар комплекизи, амыдырал хандырылга комбинады, районнуң харылзаа конторазы, холушкак барааннар склады, Культура ордузу, 140 уруглар турар ясли-сад, профилакторий, 16 садыгжы ажылдаар ийи магазин, 30 муң дөрбелчин метр чуртталга шөлү ажыглалга кирген.

★ Пландан ажыр 502 муң рубльдиң продукциязы бүдүрүнүнген болгаш сайгартынган, 1321 тонна дағ-дүгүн чурт пландан ажыр алган, пландан ажыр 99500 тонна улус ажыл-агыйының чүүктери сөөрттүнген.

★ 1975 чылда Ак-Довурак хоорайга 161 муң литр кывар-чаар материалдар, 652 тонна хөмүр-даш, 930 муң квт-шак электроэнергия, 83 муң рубльге дүгүйлер камнап алдынган, 178 чаартыкчы саналдардан 241,6 муң рубльдиң экономиктиг ажыы алдынган.

★ Комбинаттың ийиги ээлчээниң кол корпузунда 1793 кубометр эптеп салыр демир бетон болгаш 5984 кубометр бетон салдынган.

ТЕХНИКТИГ ДЕПШИЛГЕГЕ ҮНДЕЗИЛЕП

Бистиң «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың баштайгы ээлчээн ажыглалга киргенинден бээр 11 чыл чаа-ла ашкан. Эрткен беш чылга хамаарышкан үе бүдүрүлгениң ажыл-чорудулгазын бүгү тала-биле сайзыраңгайжыдары дээш ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның, албан-хаакчыларның эрес-шудургу ажылдааныңың үези болган.

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин күүсетпишаан, бистиң коллектив бүдүрүлгениң техниктиг эде чепсегленилгезиниң болгаш социал хөгжүлдениң планнарын чогаадып тургускаш, ону амыдыралга боттандырарынче күштүг мобилизастаан турган. Ук планнарның күүселдезин комбинаттың партия комитеди контрольдап келген.

Эрткен беш чылдарда бүдүрүлгениң дериг-херекселдерин болгаш технологиязын сайзыраңгайжыдар талазы-биле хөй хемчеглерни алган. Чижээ, 200 ажыг единица бедик бүдүрүкчүлүг дериглгелерни шиңгээткен, технологтуг 16 шугумну, тургузулгаларны чаарткан. Ооң ачызында чылдың-на 1 млн. рубльге деңнежир экономиктиг ажыкты алыр арга тургустунган.

Комбинат беш чыл планын хуусаа бетинде, 1975 чылдың октябрьда күүсеткен. Ол үеде баштайгы ээлчегниң төлевилел күчүзү 3 катап ашкан. 1970 чылдың деңнелинден дағ-дүгү бүдүрери ийи ажыг катап улгаткан, а күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 46 хуу бедээн. Бо үеде бистиң ажылывыска кол угланышкын болза эртем-техниктиг депшилгени дүргедедиринге үндезилеп бүдүрүлгениң ажыктыын бедидериниң айтырыгларын комплекстиг шиитпирлээри болган. Ынчаарга ол дээрге үр үениң перспективтиг айтырыы болганда бо беш чылда база ол угланышкын-биле ажылдаар апаар бис. Ажыктыг чорукттуң болгаш шынарның беш чылында адырның «ВНИИпроектасбест» институду-биле кады ажылдап кылганывыс үр үениң планы—1990 чылга чедир дағ-дүгү үлетпүрүнүң ажыктыын бедидериниң планын боттандырарының хемчеглерин алыр бис. Ук планны ССРЭ-ниң Тудуг материалдары үлетпүрүнүң министерствозунуң коллегиязы чүүлдүг деп бадылаан.

Бо беш чылдың сорулгаларын чугаалаар бетинде техниктиг депшилгени дүргедедир талазы-биле бистиң комбинатка чоруткан ажылдарның чамдык талаларын кагсы көргүзейн. Маңаа хамыкты мурнай эртем-шинчилел институттары-биле бүдүрүлгениң харылзаазы улам быжыкканын демдеглеп болур. Москваның дағ институду-биле харылзашканывыс түңнелинде комбинатка дағ ажылдарын чорударының таарымчалыг схемазын чогааткан. Ук схема руда курлавырын өстүрериинге болгаш комбинаттың күчүзүн улгаттырарынга чаа аргаларны айыткан. «ВНИИпроектасбест» болгаш Свердловскиниң дағ институттары бүгү марканың бедик сорттуг дағ-дүгүн механизастаан арга-биле тыпкан рудадан арыглаарының технологиязын сайзыраңгайжыдарынга дузалаан. Ооң мурнунда рудникке руда шилип тывар 250 ажылчынны тудуп турган бис. Ук чаартылганы шиңгээткенинден чылда-ла 600 муң рубльдиң камналгазы алдынып турар.

Эртемге үндезилеттинген чаа аргаларны ажыглаар чорук комбинаттың бодунга шинчилел бөлүктерин, төлевилел-конструктор бюрозун, чаа техника шиңгээдириниң участогун, экономиктиг анализ болгаш КЭО бөлүүн, саналга машиналарының станциязын тургузарынга чедирген. Технологияның чамдык айтырыгларын шенээри-биле дуржулга-шенелде херекселдерин бүдүрүлге шөлүнге тургузуп, ажылдаарының ут-шиин тодарадып турар. Чижээ, эң бедик сорттуң ПРЖ-0, ПРЖ-1-75 маркалыг дағ-дүгүн арыглаарының технологиязын таарыштырарын, белен продукцияның кайдыг-даа холуксаа чок болурун чедип алырын, дағ-дүгүн резина-корд контейнерже савалаарын ынчаар шиитпирлээн.

Бо бүгүге чаартыкчылар болгаш чогаадыкчылар шимчээшкини улуг рольду ойнап турар. Эрткен беш чылда чаартыкчы 2 муң хире саналды бүдүрүлгеге шиңгээткен, ооң ажыы улуг болган. Мурнакчы дуржулганы нептередип, социалистиг чарышты калбарткаанындан комбинаттың дыка хөй ажылчыннары 4—4,5 чыл иштинде беш чыл планын күүсеткен. Чижээ, регулировщик А. Седип, чолаачы С. Туровец, дериглгелер машинизи М. Уйнукпаа, экскаватор машинизи А. Чакиров болгаш өскелер-даа беш чылдың гвардейжилери болган.

Бүдүрүлгениң техниктиг деңнелин бедиткени ажыл-чорудулганың бүгү талаларынга чаагай салдарны чедирген. Продукция бүдүрериниң темпилери чылдың-на өзүлделиг болгаш шапкын болган. Комбинаттың экономиктиг көргүзүү база экижээн. Бүдүрүлге планда көрдүнгени ёзугаар карылгалыг болурундан уштунган болгаш орулгалыг апарганы дээрге чарыгдалдарны эвээжедириниң аргаларын чеп ажыглап турарывыстың херечизи.

Ол ышкаш продукцияның шынарын бедидеринге боттут хемчеглер алдынган болгаш ол ажылды ам-даа уламчылаары көрдүнүп турар. Бисте шынарны экижидериниң саратов системазы шиңгээттинген. Руда болбаазырадырының бүгү үе-чадаларынга биске эң соолгунде алыр продукцияның шынарын экижидериниң комплекстиг хемчеглерин алган.

Ажылчыннарның ниити болгаш тускай билиг мергежилин бедидеринче кичээнгейни күштелдирген. Техниканы, технологияны сайзыраңгайжытканы база ажылдың культуразын бедиткени, социалистиг чарышка шынарны башкарарын көргени — продукцияның шынарын ден-дески экижидер арганы берген. Ам бистиң бүдүрүп турарывыс дағ-дүгүнүң ийи марказынга күрүнениң Шынар демдээн тыпсыр дугайында шиитпирни Күрүнениң аттестация комиссиязы хүлээп алган.

Тоску беш чылда биске социалистиг чарыштың хевирлерин сайзыраңгайжыдар, ооң дээштиин бедидер талазы-биле элээн дуржулга мөөңнеттинген. Ооң ачызында коллектив ССРЭ-ниң «Тудуг материалдары үлетпүрүнүң министерствозунуң бүдүрүлгелериниң, республика иштиниң-даа чарыжынга тиилекчи болуп, Кызыл туктарны удаа-дараа чаалап ап келген. 1,5 муң кижи хууда чогаадыкчы планны алган. Хүлээлгелер күүселдезин организастаарынче кичээнгей күштелген. Бүдүрүлге көргүзүглерин бедидеринче чүткүлдүг кижи бүгүдезиниң ниити өзүлдезинче чүткүл-биле каттыштырганы ажылга бедик үре-түңнелди берип турар.

Бүгү чурттаазы ышкаш, СЭКП-ниң XXV съездизин төлептиг уткуур дээш чарыш Ак-Довуракта калбарган. Бистиң коллективтиң мурнунда харысалгалыг сорулга—съезд ажыттынарынга чедир комбинаттың ийиги ээлчээн ажыглалга киирери дуруп турар. Ол сорулганы күүседир дээш Ак-Довурактың, республиканың бүгү тудугжулары, ажылдакчылар каш дакпыр күжениишкин-биле ажылдап турар.

Съездиге уткуштур алган социалистиг хүлээлгелеривис чедиишкинниг күүсеттинип турарын номчукчуларга айтыкаары өөрүнчүг-дүр. Пландан ажыр бүдүрүп үнүрерин хүлээнгенивис дағ-дүгүн хуусаа бетинде бердивис. Ийиги ээлчегге арыглаан дағ-дүгүн Төрээн чуртка февраль 24-те бээринче бистиң бүгү чүткүлүвүс угланган.

Партияның XXV съездизинге турасклаткан социалистиг чарышка бистиң комбинатты тиилекчи деп санааш, ССРЭ-ниң Тудуг материалдары үлетпүрүнүң министерствозунуң, бистиң адырның ажылдакчыларының профэвилел ТК-зының шилчиир Кызыл тугун, акша шаңналын тыпсыр дугайын хүлээп алдынган шиитпир коллектив кежигүннериниң чогаадыкчы идепкейин көдүрген.

В. УХОВ,
«Тыва дағ-дүгү» комбинаттың директору, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаты.

СӨЗҮНГЕ ЭЭ БОЛУР

Бистиң бригадавыс Тывада эң улуг тудуг—«Тыва дағ-дүгү» комбинаттың ийиги ээлчээниң тудуу эгелээнден бээр тургустунган. Бо бригаданың кежигүннери эш-өөрүм мени бригадирге сөңгүп алганындан бээр ам 9 чыл чедип тур. Бо үениң дургузунда аныяк хоорайывыс Ак-Довурактың хөгжүлдезинге боттарывыстың улуг-хуувусту киирип чор бис.

Бригадирниң ажылы хөй талалыг: ажыл-ишти шын организастаар, бригада кежигүннериниң сонуургалын, оларның чүгле ажылын эвес, а амы-хууда амыдыралын безин билген турар ужурлуг. Чүгле ынчан быжыг сагылга-чурумнуг, ажыл-ишчи бригаданы тургузуп ап болур. Ындыг бригада бисте тургустунган: шуптузу — чаңгызы дээш, а чаңгызы — шуптузу дээш ажылдап турар бис. Ынчангаш бистиң бригадавыстың кежигүннери найыралдыг, алган хүлээлгезин ылап-ла ажыр күүседир, сөзүнге ээ болур чаңчылдыг. Тудугжулар ортузунга калбарган социалистиг чарышка үргүлчү тиилекчи болуп келдивис.

Эрткен беш чылда Ак-Довурак хоорайга Культура ордузун, «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың амгы конторазын, профилакторийни, амыдырал хандырылга комбинадын, столованы болгаш хөй-хөй чуртталга бажыңнарын ажыглалга киириштивис. Ылаңгыя доозукчу чылда ажылывыс каш дакпыр күжениишкинни бистерден негээн. Ооң уламындан Кызыл-Мажалыкта эът комбинадының тудуунга ажылдап турганш, ам шалыпчы тудуг—«Тыва дағ-дүгү» комбинаттың ийиги ээлчээн чогуур хуусаазында ажыглалга киирер дээш мында ажылдап келдивис. Комбинаттың 7, 22, 23 дугаар галереяларының тудуун кылышкаш, курггаг рудалар складынга бетоннаар ажылдарны, артынчы продукция дамчыдар станцияның тудуун доостувус.

Бригадавыста ажыл-ишчи тудугжулар хөй. Оларга: Ортун-Назын Допул, Доңгак Оолак, Куулар Кодур-оол, Михаил Енка болгаш оон-даа өскелерни хамаарыштырып болур.

Эрткен чылгы планныг онаалдаларывысты-даа, XXV съездиге уткуштур алган хүлээлгевисти-даа ажыр күүсеткен бис. Ам кол сорулгавыс—тудугнуң шынарын улам экижидер, тудуг материалдарының камналгазын чедип алыры. Онгу беш чылдың сорулгазы-даа ындыг.

1975 чылда улус ажыл-агый планын хуусаа бетинде күүседири болгаш беш чылды чедиишкиннинг доозары дээш Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга эң дээре көргүзүглерни чедип алганы дээш Ак-Довурак хоорайывыска СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның шилчиир Кызыл тугун тыпсыр дугайында доктаалды улуг өөрүшкү-биле дыңнааш, аныяк хоорайывыстың моон соңгааргы хөгжүлдезинге төлептиг үлүүвүстү киирерин хүлээнип тур бис.

С. КАРА-ООЛ,
Тыва АССР-ниң алдарлыг тудугжузу.

Коммунист Виктор Викторович Савылдың бригадазы «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың ийиги ээлчээниң тудуунга кызымак ажыл-ижи-биле сурагжаан. Бригадада кижи бүрүзү экп ажылдап турар. Ол чедиишкиннерде организакчы талантылыг, ажыл-ишке бодувуң үлегерин эш-өөрүнге көргүзүп турар коммунист Виктор Викторовичиниң үлүг-хуузу улуг.

Партияның XXV съездизин төлептиг уткуур дээш социалистиг чарышта В. Савылдың бригадазы бедик көдүрлүүшкүннүг киржип, эрткен үениң дургузунда каш удаа тиилекчи-даа болгулаан. Ам ол бригада ийиги ээлчегниң № 24 галереязында бетоннаар ажылдарда хүн нормазын ажыр күүседип турар.

ЧУРУКТА: бригадир В. Савыл.

В. МИРЦЕВТИҢ фотозу.

Хүлээлге күүсеттинер

Тоску беш чылда Ак-Довурактың дағ-дүгү арыглаакчылары хөй-хөй чедиишкиннерни чедип алганнар. Үүрмектеп сорттаар комплекске беш чыл дургузунда 6 миллион 618 муң тонна рудааны үүрмектеп сорттаар турганш, планын 107,4 хуу күүсеткен. Оон-биле чергелештир бедик сорттуг дағ-дүгүнүң алды сорттарын бүдүрүп үнүрерин 106 хуу күүсеткен.

Бо бүгү чедиишкиннер «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың муң-муң ажылчыннарының кызымаккай күш-ажылының тиилелгези-дир.

Ук чедиишкиннерни демдеглеп тура, хөй кижиден тургустунган бедик шынарлыг дағ-дүгү болбаазырадыр фабриканың ажыл-ишчилериниң дугайында онзалааны албан. Ук фабрикада үжен ажыг нацияның төлээлери ажылдап турар. Оон коллективи тоску беш чылда планныг онаалдаларын чедиишкинниг күүседиринден аңгыда, ажылчын профессиязын бедидип, дағ-дүгү болбаазырадыр нарын техниканы башкарарының ёзулуг мастерлери апарган.

Тоску беш чылдың доозукчу чылында үүрмектеп сорттаар комплекстиң ажыл-ишчилериниң 15 кижи социалистиг чарыштың тиилекчилери болганнар, а 10 кижиге «Тоску беш чылдың шалыпчызы» деп хүндүлүг атты тывыскан. Олардан Людмила Корниенко, Моңгуш Парчин, Татьяна Иргит, Харис Мухтасинов, Зоя Кужугет болгаш өскелерни-даа адап болур.

Фабрикада холушкак мергежилди шиңгээдип алырын күзээннерге каннакчының, слесарьның, машинистерниң, кургадыкчыларның, таарыштырыкчыларның курстары доктаамал ажылдап турар.

Моон мурнунда фабрикага ааны-бүрү материалдарны камналга чок чарыгдаар таварылгалар турган болза, ам байдал экижээн. Харын-даа камналга айтырыы коллектив кежигүнү бүрүзүнүң кол сорулгазы апарган.

Удавас ажыттынар партияның XXV съездизинге уткуштур бүгү-эвилел ужур-дузалыг ийиги ээлчегде ажылдап турар ажылчыннар, инженер-техниктиг ажылдакчылар чаа-чаа сорулгаларны салган. Олар онгу беш чылдың бирги чылында 107 муң тонна сорттуг дағ-дүгүн бээр деп хүлээлгени алган. Ону чедиишкинниг күүседир дээрзинге чигзиниг чок.

А. СЕДИП,
регулировщик, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаты.

ӨӨРҮҮР БИС

Бистиң бригадавыс комсомолчу аныяктарның шалыпчы отрядының хүрээлеңинде туржуп, бо улуг тудугну чогуур хуусаазында ажыглалга киирер дээш кызымак ажылдап турар.

Тываның аңгы-аңгы булуңнарындан келген аныяк оолдар, кыстардан тургустунган бистиң бригадавыстың кежигүннеринге баштайгы бергелер база таварышкылаан: арга-дуржулга чок, тудугжу мергежилге чаңчыгары ындыг-ла белен эвес болгай. Ажыл-иживиске чоорту чаңчыгып, чылда 195 муң тонна дағ-дүгү бээр ийиги ээлчегниң тудуунда мурнакчыларга санадып, кызымак ажылдап тур бис.

Чолаачылар П. Холмогоров, В. Делякин, тракторист М. Кужугет, кадарчы А. Кара-Сал Каа-Хем райондан; С. Куулар Чадаанадан; О. Ставй, А. Бады-Бүргүт Барыын-Хемчик районда келгеннер. Шеверлекчи мен. Ынчангаш шеверлекчилер бригадазының бригадиринге мени томуйлаан. Өөрүмнүң ажылдаарынга таарымчалыг байдалдарны тургузуп, мергежил бедидеринге хиреңнээм-биле дузалажып турар мен.

Бистиң бригаданың кежигүннери кол корпустуң 32, 54 метр бедиинге ооргалар, баганалар бүдүп, ханаларны чугайлаан, түс-түс дөрбелчин метр шалааларга шывыгларны салган.

Ажылывыстың шынарын көрген улус: «Эр-хейлер!» деп бисти мактап турарынга өөрүп тур бис. Ам каш хонгаш-ла «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың ийиги ээлчээ ажыглалга кирер. Ажыл-херээвисти эки дооскаш, бригадамның чамдык кежигүннери-биле Чаа Шагаан-Арыг хоорайга ажылдаары-биле хаптар мен.

Д. ХЕРТЕК,
шеверлекчилер бригадазының бригадиры.

БЕШ ЧЫЛГА ҮЛҮҮМ

«Тыва дағ-дүгү» комбинаттың транспорт цегинде ажылдап, коллективтиң планныг онаалдаларын күүседиринге ээлиш-биче-даа бол үлүг-хуумну киириштирип чор мен.

Тоску беш чылдың планныг онаалдаларын мен 1974 чылдың октябрьда күүседип, 690 муң тонна дағ массазын сөөртүр планымны 1 миллион тонна чедирдим. Чолаачы өөрүм А. Матвеев, А. Пьянников, Н. Юрин беш чыл планын хуусаа бетинде күүсеткеннер. 14 кежигүннүг чолаачылар бригадазын удуртуп, аныяк чолаачыларга арга-дуржулгамны база дамчыдып, болдунарда дузаны чедирип турар мен.

Бистиң ажылывыстың кол чедиишкини — чолаачылар ортузунда чарышты дээштиг, күш-ажылды шын организастааныывыста. Чарыштың мурнакчыларын ай, квартал санында шаңнап, мактап, оларның дуржулгазын эш-өөрү өөренип, ажылга ажыглаарын чедип ап турар бис.

Төөгүлүг болуушкун — ленинчи партиявыстың XXV съездизиниң ажыттынар хүнүнге чедир каш-ла хонуктар арткан. Бодум 1977 чылдың ийиги чартыының үлүүнде ажылдап турзумза-даа, съезд мурнунуң чарыжынга киржиишкен, январьда 12 муң тонна дағ массазы сөөртүр планымны 20 муң тонна кылдыр күүсеттим. Ол — онгу беш чылга мээң бир күш-ажылчы үлүүм-дүр.

С. ТУРОВЕЦ.

«Тыва дағ-дүгү» комбинаттың коллективи бо хүннерде онзагай көдүрлүүшкүннүг ажылдап турар. Партияның XXV съездизин төлептиг уткуур дээш бедиткен хүлээлгелерни ап, социалистиг чарышка киришкен, ол ажыл-ишчи коллектив сөзүнге ээ бооп—хүлээлгезин январьның тончузунда-ле күүседипкен. Тодаргайлаарга, пландан ажыр 200 тонна дағ-дүгүн бээр хүлээлгезин 220 тонна кылдыр күүсеткен.

Үүрмектеп-сорттаар комплекстиң коллективи сорттуг дағ-дүгүн хөйнү бүдүрер дээн хүлээлгезин база чедиишкинниг күүседип турар. Ол чедиишкинде ҮСК-ның регулировщиги Василий Моңгуштуң киирген үлүү эвээш эвес.

Эрткен чылдың сентябрьда Василий Моңгуш Коммунистиг партияның хүрээлеңинге кирген. Ооң чуртталгазында ол чугула болуушкун Василийниң сорттуг дағ-дүгүн бүдүрер талазы-биле тоску беш чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен хүнү-биле капсырлашканы өөрүшкүнү улам улгаттырып, уттундурбас кылдыр артып калган.

ЧУРУКТА: коммунист В. Моңгуштуң дериглгелер машинизи Н. Андрощук-биле чугаалажып турары.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

Күш-ажылдың кижизинге

1974 чылдың күзүнүнде Ак-Довурак хоорай болгаш ооң кол бүдүрүлгези—«Тыва дағ-дүгү» комбинат бодувуң 10 чыл оюн демдеглээн. Чалыы хоорайның амдызында узун эвес төөгүзү, амгы үези болгаш келир үези чаагай.

Районнуң социал-экономиктиг хевир-шырайында бистиң хоорайывыс элээн онзагай черни ээлеп турар дизивиссе, хоорединг болбас боор. Ак-Довуракта үлетпүрнүң, тудугнуң, коммунал ажыл-агыйының, амыдырал хандырылгазының хөй адырлары хөгжүп орар. Ооң экономиктиг хөгжүлдезиниң чамдык талалары-биле ак-довуракчы эштериниң бөгүнгү чугаалээрындан номчукчу таныжары чугаажок.

Бистиң хоорайның ажылчы чоннары тоску беш чыл планын чедиишкинниг күүсединге төлептиг салыышкынны киирген. Беш чылда хоорайның үлетпүрү пландан ажыр 3 млн. рубльдиң продукциязын бүдүрген болгаш сайгарган. Барык 20 млн. рубльдиң кол фондулары ажыглалга кирген. Эрткен беш чылда үлетпүрге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 56,7 хуу улгаткан, 36,7 млн. рубльдиң (эрги беш чылдыындан 2,7 катап хөй) капитал салыышкыннары шиңгээттинген.

Ак-Довурак дүрген темп-биле өзүп орар. Хоорайга беш чылда амыдырал хандырылга комбинады, харылзаа чери, 600 олуттуг Культура ордузу, профилакторий, магазиннер, 140 орунн уг ясли-сад, 30 муң дөрбелчин метр чуртталга шөлү туттунганын чугаалаарга-ла ак-довуракчыларның амыдыралын улам чаагайжыдарынче угланган ажылдың үре-түңнелдии билдине бээр. Социал-культураның тудугларындан аңгыда «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың үүрмектеп-сорттаар комплекизин ажыглалга киирген, ийиги ээлчег ышкаш улуг, нарын тудугну база кылган. Ам ол чоокку үеде ажыглалга кирер.

Хоорайның үлетпүр, тудуг, транспорт организацияларында, амыдырал хандырылга коллективтеринде СЭКП-ниң XXV съездизинге алдаржыткан социалистиг чарыш калбарган. Ылаңгыя комбинаттың ийиги ээлчээ съезд ажыттынар хүнде баштайгы продукцияны берип эгелээрин хандырар дээш хоорайның ажылчы чоннары улуг чүткүл-биле ажылдап турар. Биске акы-дуңмалышкы улуг дузаны республиканың бүгү районнары, найысылал Кызыл чедирип турар. Ол ышкаш ийиги ээлчегниң тудуунда ажылдап турар тудуг организацияларының төлээлери, эң бедик мергежилдиг тудугжулар чурттуң бүгү булуңнарындан келген. Ийиги ээлчегниң тудуг шөлүнде Москваның, Горькийниң, Уралдың, делгем Сибирьниң хөй-хөй хоорайларының төлээлерин көрүп болур. Специализастаттынган тудуг организацияларының төлээлери-биле кады бөдүүн руда болбаазырадыр фабрикада ажылчыннарга дузалажыры-биле, оларны ооредири-биле чурттуң дағ-дүгү үлетпүрүнүң хөй-хөй бүдүрүлгелеринден, төлевилел-шинчилел организацияларындан бедик мергежилдиг ажылчыннар, инженер-техниктиг ажылдакчылар, эртемденнер база келген.

Ак-Довурактың ол кол тудуу бистиң Төрээн чуртувустуң улустарының бузулбас найыралының, акы-дуңмалышкы чоруувуң, патриотизминиң ёзулуг-ла көскү чижээ болуп турар.

Хоорайның ажылчы чоннарының чаагай чоруун бедидериниң айтырыглары бистиң депутаттарның, күүскомнуң кичээнгейиниң төвүнге туруп келген. Кижилерниң бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузары Советтиң кол сорулгазы. Ынчангаш бүдүрүлге черлеринде күш-ажылдың культуразын бедиткен турарын чедип алыр дээш ук айтырыгны күүскомнуң доктаамал комиссияларының хуралдарынга чугаалажып турган.

Социал-культура объектилериниң тудуун чогуур хуусаазында ажыглалга киирерин Совет доктаамал контрольдап турар. Хоорайның чурттакчыларының медицина, садыг хандырылгазын экижидериниң айтырыгларын сессияларга чугаалажып, шиитпирлериниң күүселдезин күүском, ооң килдистери, доктаамал комиссиялар организастап, контрольдап турар. Сөөлгү үеде 2 чаа магазин, бүдүрүлгелерде столовайлар, буфеттер ажыттынган. Уругларның сүт кухняның ажылы экижээн.

Уругларның кадыкшылын быжыглаар, оларның дыштаналгазын чөп организастаар херекче бүдүрүлге коллективтериниң кичээнгейин углап-дырып турар бис. Бо талазы-биле «Тыва дағ-дүгү» комбинаттың үлегерлиг ажылдап турары демдеглексенчиг. Пионер лагерин туткан, хостуг үеде хоорай даштынче дыштаныын үерин организастап турар.

1975 чылдың болгаш тоску беш чылдың улус ажыл-агый планнарын хуусаа бетинде күүседириниң Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга бистиң хоорайывыс эки түңнелдерни чедип алган. Ак-Довуракка СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң, ВЛКСМ ТК-ның шилчиир Кызыл тугун тыпсыр дугайында шиитпир бистиң ажылчы чоннарывысты хөй-аът киирген. Бедик шаңналга харыы кылдыр улам эки ажылдаарын бүдүрүлге коллективтери, бүгү ак-довуракчылар хүлээнип турар.

З. МАНЧИНА,
Ак-Довурак хоорküүскомунуң даргазы.

Даарта—Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң хүнү

Кызыл Туктуг Кара далай Флоду. Кара-далайжылар СЭКП-ның XXV съездизин дайынчы болгаш политиктиг өөредилгеге тергиин чедиишкиннер-биле уткуп турарлар. Корабльдерниң болгаш кезектерниң дайынчы белеткелин күштелдирери, дайынчы өөредилгениң сорулгаларын күүседир шынарын экижидери—оларның хүлээлгези деп чүвени далайжылар ыяк билир.

ЧУРУКТА: далайның чадаг шериглери атака үезинде.

Ю. ИЛЬЕНКОНУҢ фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

БАЙЫРЛЫГ ХУРАЛ

Февраль 20-де Кызылга, Политиктиг чырыдышкын бажыңынга, найысылалдың хөй ниитизиниң төлээлекчилериниң болгаш Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчилериниң Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң хүнүнге тураскааткан байырлыг хуралы болуп эрткен. Хуралдың хүндүлүг президиумунга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневти баштадыр партия ТК-ның Политбюрозунуң составын улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң хүнүнге тураскааткан илеткелди Кызыл хоорайның шериг комиссары Б. А. Озерский кылган.

Хурал соонда улуг концерт болган.

МААДЫРЛЫГ БОЛГАШ ТИИЛЕТТИРБЕС

К. С. МОСКАЛЕНКО, Совет Эвилелиниң Маршалы ССРЭ-ниң камгалал министриниң оралакчызы

Даарта, февраль 23-те, бүгү совет улус, Чепсектиг Күштерниң дайынчылары, социализмниң акы-дуңма чурттарының ажылчы чоннары Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң хүнүн байырлалдыг-биле демдеглээр. Совет Чепсектиг Күштер 58 чыл дургузунда бистиң улустуң чогаадыкчы күш-ажылын, Улуг Октябрьның чаалап алышкыннарын серемчилелдиг болгаш бүзүреддиг камгалап турар.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 58 чыл оюн кайгамчыктыг болуушкуннуң—СЭКП-ның XXV съездизиниң ажыттынар хүнүнүң бүдүүзүнде демдеглеп турар. Ук съезд совет улустуң эрес-маадырлыг күш-ажылының түңнелдерин үндүрер, эрткен беш чылда партияның кужениишкинниг ажыл-чорудулгазының түңнелин бүгү талалыг болгаш хапы анализтээр, коммунизм тургузуушкунунга, тайбыңның болгаш улустар аразынга айыыл чок чорукту быжыглаары дээш демиселге чаа-чаа сорулгаларны тодарадыр.

Совет Чепсектиг Күштер—Октябрьның социалистиг Улуг революциязының түңнели. Ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарның эң эки революсчу чаңчылдарын бодунга сиңирип алган. Чепсектиг Күштер чаа хевирниң армиязы, хосталган ажылчыннарның болгаш тараачыннарның армиязы кылдыр тыптып келген, ол болза тиилеп үнген пролетариаттың күрүнезин империалистиг агрессорларның чимзениишкиннеринден камгалаар сорулгалыг.

Бодунуң алдарлыг бүгү төөгүзүнүң дургузунда Совет Чепсектиг Күштер Төрээн чуртунуң тайбың күш-ажылын карак огу дег камгалап келген. Хамааты болгаш Ада-чурттуң дайыннарының аар-берге шылгалдаларының хүннеринде олар социалистиг Төрээн чуртунуң камгалакчылары болур бедик адын алдарлыы-биле бүзүреткеннер.

Ада-чурттуң Улуг дайыны бүгү делегейге төөгүлүг тиилелге-биле дооскан, совет улус хоозураан ажыл-агыйын катап тургузары-биле тайбың күш-ажылче бир деминиг кирипкен. Ол дээрге эң берге болгаш нарын сорулга турган. Ынчалзажок совет улус Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле чораш, бодунуң эрес-маадырлыг күш-ажылы-биле чүгле катап тургузуушкунну эвес, а улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдерин кыска хуусаада хандырган.

Ынчалзажок империалистиг күрүнелерниң реакцылыг болган агрессивлиг бөлүктери төөгүнүң боттуг хөгжүлдезиниң чорудулгазын тоон көрбейн, делегей социализминге болган ооң кол кужу—Совет Эвилелинге удур угланыышкынны алган. Шак ындыг байдал чурттуң камгаланыр аргазын быжыглаарынче кошкаш дивес кичээнгейни салырын шыңгызы-биле негеп келген. Кыска хуусаада ядролуг чепсекти тургускан.

Ындыг янзылыг байдал Совет Чепсектиг Күштерниң чаа болгаш эң кол хевири болур стратегтиг чергениң ракета шериглерин тургузарын база негеп келген.

Бистиң Чепсектиг Күштеривис амгы үениң ракета-ядролуг чепсектери-биле, ужар чүүл, шериг-далай, куяктыг танк, артиллерия болгаш өске-даа дайынчы техника-биле хандыртынган. Чепсектиг Күштерниң бүгү-ле хевирлеринде боттуг өскерилгелер болгулаан болгаш болуп турар.

Чаңгыс чижек. Амгы үениң дивизиязы Ада-чурттуң Улуг дайынының үезинде турган дивизияны танкылар талазы-биле 16 катап, куяктыг транспортёрлар талазы-биле 37, автоматтыг чепсек-биле 13 катап, радио харылзааның чепсектериниң талазы-биле 5 катап ажып турар болгаш ол техниканың шынары деңневир чок. Чепсектиг Күштерниң янзы-бүрү хевирлериниң кезектериниң болгаш каттыжыышкыннарының дайынчы арга-шинээзи хемчээл чогу-биле өскен.

Шериг-техниктиг аргаларның канчаар-даа аажок өзүүшкүнү Чепсектиг Күштерниң чүгле дайынчы күчүзүн көргүзүп турар болбайн аан. Кол-ла чүве кижилерде, күчүлүг дайынчы техниканы болгаш чепсектерни чон ажыглап билир кижилерден хамааржыр. Соолгу чылдарда хууда состав шынар талазы-биле база өскерилген. Амгы үеде дайынчыларның барык 100 хуузу дээди, ортумак болгаш долу эвес ортумак эртемниг. Чепсектиг Күштерниң быжыг өзээ коммунистер болуп турар. Олар комсомолчулар-биле кады шериг албанныгларның бүгү санының 90 хуузу болуп турар.

Оңгу беш чыл бистиң күрүневистиң экономиктиг камгаланыр аргаларын улам күштелдирер, ооң делегейге алдар-хүндүзүн көдүрер.

1955 чылдың май айда Совет Эвилели болгаш социализмниң Европада өске-даа чурттары политиктиг база камгалал эвилел болур Варшава керээзин чарганнар. Ол 20 чыл ажыг үе дургузунда оларның ниити айыыл чок чоруун быжыглаарының болгаш делегейге тайбыңны камгалаарының чугула фактору болуп келген. Варшава керээзи болгаш Экономиктиг дузаламылга чөвүлели дем каттыштырылганы делегей амыдыралынга эң күчүлүг чүүлдерниң бирээзи кылдыр хуулдурарынга идигни берген.

Совет Эвилели чаа, оңгу беш чылче кирипкен, ооң онаалдаларын СЭКП-ның XXV съездизи бадылаар. Ол беш чыл коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарынга, ниитилел харылзааларын сайзыраңгайжыдарынга болгаш чаа кижини кижизидеринге, амыдыралдың социалистиг хевирин хөгжүдеринге чаа үе-чаданы ажыдар.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 58 чыл оюн бистиң дайынчыларывыс дайынчы болгаш политиктиг белеткелге, социалистиг хүлээлгелерни күүседиринге, Коммунистиг партияның Чепсектиг Күштерниң мурнунга салган кол сорулгаларын боттандырарынга чедип алган чаа-чаа чедиишкиннери-биле уткуп турар. «Чоннуң тургусканы бүгү-ле чүүлдер бүзүреддиг камгалаттынган турар ужурлуг» деп, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев СЭКП-ның XXIV съездизинге Отчет илеткелге демдеглеп чугаалаан. Төрээн чурттуң чепсектиг камгалакчылары ол состерни кажан-даа утпастар.

Армияның болгаш Флоттуң дайынчылары чаа өөредилге чылынче онзагай көдүрлүүшкүн-биле өөренип киргеннер. Олар бүгү совет улус-биле кады СЭКП-ның XXV съездизин төлептиг уткуурун, боттарының күш-ажылы-биле социалистиг Төрээн чуртунуң күчү-күжүн улам бедик көдүрерин патриоттуг хүлээлгези кылдыр көрүп келгеннер болгаш көрүп турарлар.

Бүгү чоннуң ынакшылы-биле бүргеткен Совет Чепсектиг Күштер улуг болгаш маадырлыг орукту эрткен. Олар 58 чыл дургузунда дайынчы албанны ак сеткилдиг эрттирип, боттарының Төрээн чуртунуң айыыл чок чоруун бүзүреддиг хандырып, Улуг Октябрьның чаалап алышкыннарын камгалап турар. Олар боттарының тиилеттирбес сүр-күчүзүн көргүзүпшаан, империалистиг агрессорларны чаңгыс удаа эвес чылча шаап келген.

Ленинчи Коммунистиг партияны долгандыр сырый каттышкан болгаш чонунга кызыгаар чок бердинген Совет Армия база Шериг-Далай Флоду Варшава керээзиниң киржикчилери чурттарның армиялары-биле дайынчы бир демин каттыштырып алгаш, тайбыңны, социализм болгаш коммунизм тургузуушкунун моон соңгаар-даа серемчилелдиг камгалаар.

ССРЭ-ниң камгалал министриниң ДУЖААЛЫ

1976 чылдың февраль 22. № 35 Москва хоорай.

Эштер, солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер, прапорщиктер болгаш мичманнар!

Эштер, офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Эштер, Чепсектиг Күштерниң курлавырда болгаш халажылгада турар хоочуннары!

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 58 чыл оюн бистиң улузувус болгаш ооң дайынчылары кайгамчыктыг болуушкуннуң — СЭКП-ның XXV съездизиниң ажыттынарының бүдүүзүнде, совет кижилерниң политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейиниң бедик көдүрлүүшкүнүнүң, социалистиг чарыштың улам калбарыышкынының байдалында байырлалдыг демдеглеп турар-дыр.

Бистиң Төрээн чуртувус Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизин бодунуң күштериниң чечектелиишкининиң байдалында уткуп турар. Эрткен беш чылдың чылдарында социалистиг бүдүрүлгениң хемчээлдери боттуу-биле немей өскен, улус ажыл-агыйының бүгү адырларының материал-техниктиг баазазы быжыккан. Совет эртемниң болгаш культураның хөгжүлдезинге, улустуң чаагай байдалын көдүреринге бурунгаар чаа базым кылдынган. Социалистиг ниитилелдиң бузулбас чаңгыс эви, социалистиг нацияларның акы-дуңма эвилели улам-на быжыккан. Чурттуң камгаланыр аргазын чогуур деңнелде тудуп турар.

Партияның XXIV съездизиниң ажылдап кылганы Тайбыңның программазын боттандырар талазы-биле СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың идепкейлиг, күзел-соруктуг ажыл-чорудулгазының ачызында делегейниң дүшкүүрлүг чоруун кошкадырының херээ бурунгаарлап турар. Совет Эвилелиниң даштыкы политика туруштары быжыккан. Делегейде болуушкуннар чорудулгазынга социалистиг дем каттыштырылгазының салдары күштелген. Янзы-бүрү социал тургузуглуг күрүнелерниң аразында деңэргелиг кады ажылдажылганың харылзааларын таарыштыр тургузары делегей амыдыралының чугула демдээ болу берген.

Ынчалзажок империализмниң дайынзырак бөлүктери, реакцияның болгаш агрессияның күштери дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарынга моондактап, делегейниң өйү келген айтырыгларын шиитпирлээрин нарыыдадырын кызыдып, дүшкүүрлүг чоруктуң туруп турар одагларын чүгле хевээр арттырарын эвес, харын чаа дайынзырак чөрүлдээлерни кыпсып үндүрерин оралдажып турар.

Ол байдалдарда Коммунистиг партия биле Совет чазак чурттуң камгаланыр аргазын быжыглаар дугайында, Армияның болгаш Флоттуң дайынчы күчүзүн чогуур деңнелге тургузар дугайында үргүлчү сагыш салып турар.

Ленинчи партиязын долгандыр сырый каттышкан, боттарының улузунга кызыгаар чок бердинген Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң дайынчылары Варшава керээзиниң чурттарының акы-дуңмалышкы армиялары-биле чаңгыс аай дайынчы одуругга туруп алгаш, тайбыңның, социализм болгаш коммунизм тургузуушкунунуң камгалалында серемчилелдиг туржуп турар.

Совет дайынчылар дайынчы болгаш политиктиг белеткелинге, дайынчы мергежилин сайзыраңгайжыдарынга бедик түңнелдери-биле СЭКП-ның XXV съездизинге ужуражып келген. ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң дайынчы белен чоруу чаа чадаже көдүрүлген. Бистиң Төрээн чуртувустуң бүгү маадырлыг төөгүзүнүң дургузунда ышкаш, Совет Армия болгаш Шериг-Далай Флоду революцияның чаалап алышкыннарын, социализмниң херээн камгалаарынга, боттарының патриотчу болгаш интернационалчы хүлээлгезин алдарлыы-биле күүседиринге кезээде белен.

Эштер, ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң дайынчылары!

Бүгү улустуң байырлалы-биле — Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 58 чыл оюу-биле силерге байыр чедирип тур мен. Чепсектиг Күштерниң хууда составы дайынчы өөредилгениң шынарын экижидеринге, чаа техниканы болгаш боо-чепсекти шиңгээдип алырынга, дайынчы сагылга-чурумну быжыглаарынга, кезектерниң болгаш корабльдерниң дайынчы белен чоруун бедидеринге улам ыңайгы чедиишкиннерлиг болурун күзедим.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 58 чыл оюн демдеглээри-биле **дужаарым болза:**

1976 чылдың февраль 23-те, чер-черлик-биле 20 шакта бистиң Төрээн чуртувустуң найысылалы — маадыр хоорай Москвага, эвилелдешкен республикаларның найысылалдарынга, маадыр хоорайлар — Ленинградка, Волгоградка, Севастопольга, Одессага, Новороссийскиге, Керчиге, маадыр шивээ Брестиге байырлалдың фейерверигин кылыр.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 58 чыл оюу делгерезин!

Маадырлыг совет улус болгаш ооң Чепсектиг Күштери делгерезин!

Бистиң бүгү тиилелгелеривистиң сорук киирикчизи болгаш организакчызы — Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга алдар!

ССРЭ-ниң камгалал министри Совет Эвилелиниң Маршалы А. ГРЕЧКО.

ЧАРЫШТЫҢ ЛОЗУҢУ— АЖЫКТЫГ ЧОРУК БОЛГАШ ШЫНАР

Тыва АССР-ниң ажылчы чоннарының 1976 чылда социалистиг чарыжының негелделери

(Эгези 1-ги арында).

Садыг ажылдакчыларының социалистиг чарыжының түңнелин көөрде, эрткен чылга удур үүрмектеп садар бараан саарылгазының болгаш ниитиниң чемненилгезиниң, бараан саарылгазының немелде өзүлдезиниң хемчээлин, бодунуң продукциязын бүдүрүп үндүргениниң, көдээ ажыл-агый продукциязын белеткээниниң, номнар садыглааның хемчээлиниң болгаш күрүне база кооператив садыы-биле хандырганын барымдаалаар.

Социалистиг чарыштың түңнелдерин үндүрер үеде чигээттиң, одалганың, электроэнергияның, ажыл төлевириниң фондузунуң камналгазын, күш-ажыл камгалалының болгаш техниканың айыыл чок болуруның, күш-ажылдың база бүдүрүлгениң сагылга-чурумунуң байдалын, экономиктиг болгаш профессионал өөредилгениң организастаанын, кадрларны белеткээриниң болгаш быжыглаарының талазы-биле хемчеглерни күүсеткениниң, мурнакчы дуржулганы нептереткениниң база барымдаалап көөр.

Үлетпүр болгаш транспорт бүдүрүлгелериниң, тудуг организацияларының, коммунал болгаш садыг хандырылгазының бүдүрүлгелериниң ортузунга социалистиг чарыштың түңнелдерин квартал санында үндүрер. Бирги черлерни ээлээн чарыштың тиилекчилеринге СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, облпрофчөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл туктарын болгаш бирги чергениң дипломнарын тывысыр.

Социалистиг чарышка ийиги болгаш үшкү черлерни алгылаан коллективтерге ийиги болгаш үшкү чергениң дипломнарын тывысыр.

Бирги черлерни алгылаан комсомолчу аныяктар коллективтеринге ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл туктарын тывысыр.

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ

Көдээ ажыл-агыйының ажылчыннарының социалистиг чарыжынга кол көргүзүглер болза, көдээ ажыл-агыйның ажыгладдыг черлерин эң-не эки ажыглап турганы, көдээ ажыл-агый продукциязын бүдүрерин база садарын көвүдедири, гектар чер бүрүзүнүң дүжүттүүн база ниитиниң мал ажылының продуктулуун, экономиктиг ажыктыг чорукту бедидери, продукцияның шынарын экижидери болур. Социалистиг чарыштың тиилекчилери деп санаарлар болза:

Районнар талазы-биле:

— Эътти, сүттү, дүктү бүдүрериниң болгаш күрүнеге садарының пландарын база социалистиг хүлээлгелерин күүсеткен, эрткен чылдың деңнелинге бодаарга, ол продуктуларны бүдүрериниң 10 хуудан эвээш эвес немелде өзүлдезин, мыйыстыг бода малдың 5,5 хуу, хойнуң болгаш өшкүнүң ниитизи-биле 9 хуу өстүрерин чедип алган, кыс малдың баш санын көвүдеткен, малдың чаш төлүн алырының база малдың продуктулуун бедидериниң пландарын күүсеткен;

— мал чеми белеткээринге техниканы эң-не бүдүрүкчүлүг ажыглаарын, он хонук дургузунда мал чеми белеткээриниң бедик хуузун хандырган, мал чемнери белеткээриниң дешпилгелиг арга-методтарын шиңгээдип алган;

— дүжүт ажаап алыышкынының үезинде агрегаттарны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарын хандырган, ажылдарны бедик шынарлыг чорутпушаан, он хонук дургузунда эң хөй шөлдүң тарааларын ажаап алган.

Эът, сүт, дүк бүдүрер болгаш садар талазы-биле чыл пландарын база социалистиг хүлээлгелерин күүседирин чедип алган, бо талазы-биле көргүзүглерни эрткен чылдыы-биле деңнээрге 15 хуудан эвээш эвес көвүдеткен болгаш мыйыстыг бода малдың баш санын 7, хой болгаш өшкүнүң — 10—12 хуу өзерин, а ол ышкаш төрүүр малдың баш санының өзүлдезин чедип алган, чаш малды алыр болгаш малдың продуктулуун өстүрериниң талазы-биле хүлээлгелерин күүсеткен **ажыл-агыйларны;** мал чеми белеткээринге техниканы эң эки ажыглаан, мал чемин эң хөйнү белеткээн, күш-ажылды болгаш мал чемнерин белеткээрин организастаарының эң дешпилгелиг хевирлерин болгаш аргаларын ажыглаан, дүжүт ажаап алыышкынының үезинде күш-ажылдың эң эки бүдүрүкчүлүүн, декада дургузунда ажылды эки шынарлыг кылбышаан, эң хөй шөлден тараа ажаап алган ажыл-агыйларны тиилекчи деп санаар.

Салбырлар, бригадалар, фермалар болгаш звенолар мурнакчы дуржулганы болгаш эртем сүмелерин ажыглап тургаш, чер болгаш мал ажылының ажыл-агыйда база республикада эң бедик көргүзүглерин чедип албышаан, күш-ажылчы болгаш материалдыг эң эвээш чарыгдалдарны үндүргеш, бедик шынарны чедип алганда тиилекчи деп санаар. Эң ылаңгыя гектар санындан-на Каа-Хем, Бии-Хем, Таңды, Кызыл болгаш Тожу районнарга 18 центнер тарааны, кукурузаның ногаан массазын 210 центнерни, 160 центнер ногааларны, 120 центнер картофельди, суггарыкчылар звенолары 27 центнер тарааны, хөй чылда үнер 30 центнер сигенни алыр ужурлуг. АВМ-04 машина-биле 300 тонна витаминниг сиген далганын белеткээн бригадаларга болгаш звеноларга бирги черни, 250 тоннаны белеткээннерге — ийиги черни тывысыр; АВМ-0,65 машина-биле 450 тонна продукцияны белеткээнде бирги, 380 тоннаны белеткээнде — ийиги черни тывысыр;

Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик, Барыын-Хемчик болгаш Бай-Тайга районнарга гектардан-на 16 центнер тараа, кукурузаның 190 центнер ногаан массазын, 140 центнер ногааларны, 100 центнер картофельди алганда; суггарыкчылар звенолары — 22 центнер тарааны болгаш 28 центнер хөй чылдыг сигеннерни алганда;

Эрзин, Тес-Хем, Өвүр болгаш Мөңгүн-Тайга районнарга — 12 центнер тараа, кукурузаның 140 центнер ногаан массазын, 130 центнер ногааларны, 90 центнер картофельди; суггарыкчылар звенолары — 16 центнер тарааны болгаш хөй чылдыг 23 центнер сигеннерни алганда;

мал чемнери белеткээр бригадалар болгаш звенолар планда айыткан даалгаларны эң хөй ажыр күүсеткенде, ооң-биле кады мал чеми белеткээр техниканы сезон дургузунда эң бүдүрүкчүлүг ажыглаарын чедип алганда, мал чемнерин белеткээринге дешпилгелиг технологияны ажыглап, оларның шынарын экижидип, гектар санындан-на алыр мал чеминиң хемчээлин көвүдеткенде;

хойжу бригадалар болгаш звенолар төрүүр чүс хойдан-на 100 хураганны алгаш, хөй малдың баш санын 98 хуудан эвээш эвезин камгалап аа, дүк бүдүрериниң планын күүсеткенде;

сүт-бараан фермалары чүс баш инектерден болгаш хунажыннардан 85 бызааны алганда, эрткен чылдыы-биле деңнээрге, сүт продукциязы 900—1000 кг турда — 23 хуу, 1000—1500 килограммны — 17 хуу, 1500—2000 килограммны— 9 хуу, 2000—2500 килограммны — 6 хуу, 2500—3000 килограммны — 4 хуу болгаш 3000—3500 килограммны — 2 хуу көвүдээрин чедип алганда;

эът угланыышкынныг мал фермалары төрүүр чүс инектен-не 90 бызааны алганда, малдың баш санын 98 хуудан эвээш эвес кылдыр камгалавышаан, хонукта ортумаа-биле 600 грамм немелде деңзини чедип алганда;

чер болгаш мал ажылының ажылдакчылары хүлээлгелерин күүседиринге эң бедик көргүзүглерни чедип алганда тывысыр.

тракторист-машинистер К-700 трактор-биле 3300 чижек гектарны, ДТ-75-биле 1600, МТЗ-50 база МТЗ-52 тракторлар-биле — 1100 гектарны ажылдап кылганда;

суггарыкчылар гектар санындан-на Каа-Хем, Бии-Хем, Таңды болгаш Кызыл районнарга 30 центнер тараа болгаш 30 центнер хөй чылда үнер сигеннерни; Бай-Тайга, Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик болгаш Улуг-Хем районнарга — 25 центнер тараа болгаш 28 центнер хөй чылда үнер сигеннерни; Эрзин, Тес-Хем, Өвүр болгаш Мөңгүн-Тайга районнарга — 19 центнер тараа болгаш 23 центнер хөй чылда үнер сигеннерни алганда;

комбайнерлер айыткан районнарның аайы-биле сезон дургузунда 8000, 6000 болгаш 4000 центнер тарааны бастырганда;

хойжулар төрүүр чүс хойдан-на 105 хураганны алгаш болгаш дүк кыргыыр хүлээлгезин күүсеткенде тиилекчилерге санаар;

саанчылар болгаш саар инек кадарчылары бызаа азыраар талазы-биле пландарны болгаш хүлээлгелерни күүседип, мурнундагы чылдынга деңнээрге, инектерниң продуктулуун мооң дараазында деңнелге бедиткенде: инек санындан-на 900—1000 килограмм сүт саарын — саанчылар 28 болгаш инек кадарчылары 25 хуу, 1000—1500 килограммны саарын — саанчылар 21 болгаш инек кадарчылары 18 хуу, 1500—2000 килограммны саарын— саанчылар 13 болгаш инек кадарчылары 11 хуу, 2000—2500 килограммны саарын — саанчылар 9 болгаш инек кадарчылары 7 хуу, 2500—3000 килограммны саарын—саанчылар 6 болгаш инек кадарчылары 5 хуу, 3000—3500 килограмм саарын — саанчылар 3 болгаш инек кадарчылары 2 хуу, 3500—4000 килограммны саарын—саанчылар 2 хуу көвүдеткенде тиилекчилер деп санаар.

Бызаа ажаакчылары алды ай назыта чедир бызааның хонукта ортумак немелде деңзизиниң 700 граммдан эвээш эвес болурун чедип алгаш, оларның баш санын 98 хуудан куду эвес камгалап алганда;

инек кадарчылары аныяк малды бүрүнү-биле камгалап албышаан, оларның немелде деңзизин хонук санында-ла 600 граммдан эвээш эвес чедиргенде;

эътиир угланыышкынныг мал ажылының **инек кадарчылары** инек бүрүзүнүң хонукта-ла немелде деңзизин 750 граммдан эвээш эвес чедирип, чыл эгезинде турган чүс инектен болгаш хунажындан-на 90—90 бызааны алганда чарыштың тиилекчилери деп санаар.

Чылгычылар, ивижилер, хаван, куш болгаш теве азыракчылары продукция алырының, чаш малды болгаш оларның баш санын камгалаарының талазы-биле 1976 чылда хүлээлгелерин күүседиринге эң дээре түңнелдерни чедип алганда тиилекчилер деп санаар.

Мал ажылының продуктуларын бүдүрер болгаш белеткээр талазы-биле чарышка бирги черни алган районнарга квартал санында-ла шилчиир Кызыл туктуу, бирги чергениң дипломун болгаш 500 рубль түңнүг акша шаңналын тывысыр.

Мал чеми белеткээриниң болгаш дүжүт ажаап алыышкынының үезинде чарыштың түңнелин он хонгаш-ла үндүрер болгаш тиилээн районга шилчиир Кызыл туктуу база 200 рубль түңнүг акша шаңналын, ажыл-агыйга — 100 рубльди тывысыр. Мал чеми белеткээринге болгаш дүжүт ажаап алыышкынынга чарыштың сөөлгү түңнелдерин 1976 чылдың ноябрь 1-де үндүрер.

Чылдың түңнели-биле чарыштың тиилекчилеринге тывысыры болза:

Районнарга —шилчиир Кызыл туктуу, бирги чергениң дипломун болгаш 1000 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, бир бирги черни; ийиги чергениң дипломун, 500 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, бир ийиги черни.

Колхозтарга болгаш совхозтарга — шилчиир Кызыл туктуу, бирги чергениң дипломун болгаш 500 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, бир бирги черни; ийиги чергениң дипломун, ийи ийиги черни тывысыр база фондудан дашкаар автобус садар, үшкү чергениң дипломун тывысыпшаан, ийи үшкү черни тывысыр база фондудан дашкаар чүък машиназын садар.

Трактор-хову бригадаларынга—бирги чергениң дипломун болгаш 500 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи бирги черни; ийиги чергениң дипломун болгаш 300 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи ийиги черни; үшкү чергениң дипломун тывысыпшаан, ийи үшкү черни.

Кукуруза бригадаларынга (звеноларынга) — бирги чергениң дипломун болгаш 400 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, бир бирги черни; ийиги чергениң дипломун болгаш 300 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, бир ийиги черни; үшкү чергениң дипломун тывысыпшаан, бир үшкү черни.

Суггатчылар звеноларынга —бирги чергениң дипломун болгаш 300 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи бирги черни; ийиги чергениң дипломун болгаш 200 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи ийиги черни; үшкү чергениң дипломун тывысыпшаан, ийи үшкү черни.

Мал чемнери белеткээр талазы-биле бригадаларга болгаш звеноларга—бирги чергениң дипломун болгаш 300 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи бирги черни; ийиги чергениң дипломун болгаш 250 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи ийиги черни; үшкү чергениң дипломун тывысыпшаан, ийи үшкү черни.

Витаминниг сиген далганын белеткээр талазы-биле бригадаларга болгаш звеноларга — бирги чергениң дипломун болгаш 300 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, бир бирги черни; ийиги чергениң дипломун болгаш 200 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи ийиги черни.

Картофельчилер болгаш ногаажылар бригадаларынга база звеноларынга — бирги чергениң дипломун болгаш 300 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, бир бирги черни; ийиги чергениң дипломун болгаш 250 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, бир ийиги черни; үшкү чергениң дипломун тывысыпшаан, бир үшкү черни.

Мыйыстыг бода мал фермаларынга — бирги чергениң дипломун болгаш 400 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи бирги черни; ийиги чергениң дипломун болгаш 300 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи ийиги черни; үшкү чергениң дипломун тывысыпшаан, ийи үшкү черни.

Хойжу бригадаларга—бирги чергениң дипломун болгаш 400 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи бирги черни; ийиги чергениң дипломун болгаш 300 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыпшаан, ийи ийиги черни; үшкү чергениң дипломун тывысыпшаан, ийи үшкү черни.

Комсомолчу-аныяктар бригадаларындан бирги черлерни ээлээн алды коллективтерге ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл тугун болгаш 200 рубль хемчээлдиг акша шаңналын тывысыр.

* * *

Үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның, тудугнуң, транспорттуң болгаш амыдырал хандырылгазының тус-тус кижилер аразынга социалистиг чарыжынга эң-не шылгараан ажылдакчыларын Бүгү-эвилелдиң «1976 чылдың социалистиг чарыжының тиилекчизи» деп хөрек демдээ-биле шаңнаарынга киирер. Улус ажыл-агыйының болгаш культураның мурнакчыларының база чаартыкчыларының аттарын республиканың Хүндүлел самбыразынга, бүдүрүлге мурнакчыларының аллеязынга май 1-де болгаш ноябрь 7-де киирер, а чылдың түңнели-биле—«Оңгу беш чылдың күш-ажылчы алдар бижидилгезиниң дептеринге» болгаш беш чылдың альбом-плакадынга киир бижиир.

Профессия талазы-биле эң дээрелерниң тергиин чедиишкиннерин чедип алганнарын СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, облпрофчөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң «Эң эки хойжуга», «Эң эки механизаторга», «Эң эки тудугжуга», «Эң эки чолаачыга», «Бедик саалда мастеринге», «76 чылдың дүжүт ажаалдазының гвардейжизи» болгаш өске-даа дипломнар-биле шаңнаар.

Социалистиг чарыштың тиилекчилерин шаңнап демдеглээри-биле — дараазында шаңналдарны тургузар:

— үлетпүрнүң, тудугнуң, транспорттуң болгаш амыдырал хандырылгазының ажылдакчыларынга туристээринге болгаш Дыштанылга бажыңнарынга баарынга 130 путёвка;

— совхозтар ажылчыннарынга, колхозчуларга, көдээ ажыл-агыйның специалистеринге —автомашиналарны ээлчег чокка садып алырынга 20 талон, 40 мотоцикл, УАЧД-ге баар халас 40 путёвка, туристээринге болгаш Дыштанылга бажыңнарынга баарынга 190 путевка.

Барыын-Хемчик съездиден съезд чедир

Көдээ ажыл-агыйның кол сорулгазы чүл дээрге, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң улам ыңайгы өзүлдезин болгаш ооң эки туруштуун, чоннуң аъш-чем продуктуларынга болгаш үлетпүрнүң чиг-этке херегселдерин улам долу хандырарынга, көдээ ажыл-агый продукциязының эргежок чугула күрүне курлавырларын тургузарынга чер болгаш мал ажылының ажыктыын бүгү хемчег-биле бедидерин хандырары болур.

(Партияның XXV съездизинге СЭКП ТК-ның төлевилелинден).

СУГГАТТЫГ ШӨЛДЕРДЕН

Барыын-Хемчик районнуң «Барлык» совхозу эрткен чылда 5741 гектар черни суггарар планныг турган. Чыл берге: хаттыг, суг орай келген, ынчалза-даа суггарар ужурлуг черлерни план ёзугаар доосткан.

Эрткен чылын совхозтуң 25 суггатчы звенозунга 150 кижи ажылдап турган. Олар шупту аъш-чем, дериг-херекселдер-биле бүрүн хандыртынган. Оларга чурттаар майгыыннарны, бичии үгек бажыңнарны белеткээн.

Ынчалза-даа 1 гектар суггаттыг черлерден тараа культураларының 4,5 центнер дүжүдүн алдывыс. Ол дээрге чавыс түңнел-дир. А хөй чылдыг сигеннерни 1 гектар черден 16—20 центнерни өстүргенивис эки болган. Ону ажаап алырынга мурнакчыларның киирген үлүг-хуузу улуг.

Ылаңгыя Хомушку Шыдыраанын 8 кижиден тургустунган звенозу боттарынга быжыглаан 300 гектарда тараан хөй чылдыг сигенниң гектар бүрүзүнден-не 20 центнер чедир дүжүт алган. А Хомушку Очур-оолдуу—гектар черден-не 18 центнер чедир дүжүт ап келген.

Үстүнде ады үнген суггатчыларның мурнакчы дуржулгаларын нептередир сорулга-биле семинар кичээлдерни эрттирип, оларның санал-оналдарын солчуп турар.

Бо 1976 чылда «Барлык» совхоз 5837 гектар суггаттыг черге хөй чылдыг сигенни 2281, тараа культураларын 2300, кукурузаны 1100, ногаа аймаан 156, чаңгыс чылдыг сигенни 40 гектар черге тарыыр планныг. Амгы үеде 36 суггатчы звеноларны тургускан. Олар кылыр ужурлуг ажылдарын аразында тус-тус хуваашкан.

Амгы үеде совхозта часкы чер аңдарылгазынга белеткел ажылдары чоруп турар. Суггатчыларның семинар кичээлдерин эрттиргилээн бис. Дуржулга солчуушкуну база болган.

Часкы чер ажылдары эгелээр бетинде суггатчылар Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжының дугайында доктаалды таныжкан, аңаа звено, кежигүн бүрүзү идепкейлиг киржип, чедиишкиннерни улам быжыглап, четпестерни эдер хемчеглерни алырын хүлээнгеннер. Ооң түңнелинде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү улам бедиир. Планныг онаалдалар күүсеттинер. Ындыг сорулганы чедип алыр дээш «Барлыктың» суггатчылары 1976 чылда улам кужениишкинниг ажылдаарлар.

С. ДЫРТЫЙ-ООЛ,
совхозтуң кол агрономy.

БИЧЕ-ТЕЙНИҢ МАЛЧЫННАРЫ

«Шекпээр» совхозтуң Биче-Тей хойжу бригадазының 37 коданында 14.000 баш шээр мал бар. Амгы үеде мал оолдаашкыны массалыы-биле эгелээн. Совхозтуң хойжуларының, специалистерниң кол кичээнгейи малдың төлүн менди камгалап алырынче углаан.

Эрткен чылдың күстен эгелеп бригадага 12 чаа кажаалар туттунган, 8 кыштагның септелгезин доосткан бис. Ол черлерде малчыннар ам кыштап турар. Бо чылгы кыштың байдалы берге-даа болза, мал төлүн менди ап, кыштаглаашкынны организастыг чорудуп турар малчыннар бисте хөй. Оларга 187—223 чедир хураганнарны менди камгалап алган. Октябрь Революциязы орденниң эдилекчизи Ооржак Күрседи, Моңгуш Мынчаа, Ооржак Шагдыр, Ооржак Кызыл-оол хамааржыр.

Амгы үеде кыштагларда мал чемин бүрүнү-биле чедирген бис. Ооң курлавырын улам көвүдедири-биле кожавыс Хакасияның болгаш Өвүр районнуң девискээринче хыргылыш белеткээр звеноларны аъткардывыс. А чаш хураганнарга саваң ыдбыраткаш берип тур бис.

Малчыннарның амыдырал байдалын экижидери-биле чамдык хемчеглер алдынган. Олар одаар мяш-биле хандыртынган, тускай техниканы быжыглаан, малчыннарда сакманщиктер четчир.

Бригадада ниити төрүүр хойнуң 60 хуузу оолдаан, хураганнары онча-менди доругуп турар. Эрткен чылын ук бригаданың хойжулары төрүүр чүс хойга онааштыр 90 хураганны, азы төрүүр 5572 хойдан 5015 хураганны ап, совхозтуң хойжу бригадалар аразынга калбарган социалистиг чарыжынга бирги черни алган. А онгу беш чылдың баштайгы хонуктарындан эгелеп улам кужениишкинниг ажылдап, мал төлүн оон-даа менди камгалап алыр дээш бригаданың малчыннары кужениишкинниг ажылдап турар.

К. КАЛИНДҮҮ,
бригадир.

Ак-Довурак хоорайның Культура ордузунга ылаңгыя кежээки шактарда кире бээрге диңмиттиг-ле: ында-мында хөглүг аялгалар чаңгыланган, танцычылар ойнаан турар.

ЧУРУКТАРДА: танцы бөлгүмүнүң киржикчилери (оң талазында) концерт белеткелиниң үезинде. А солагай талакы чурукта—ленинчи комсомолдуң СЭКП-ниң XXV съездизинге рапортка ат салыр эрге дээш чарыштың тиилекчилери Кызыл-Мажалык ортумак школазының 8—10 класстарының бөлүк комсомолчулары.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотолары.

СОРУЛГАМ ЫНДЫГ

Саанчының белен эвес, ынчалза-даа хүндүлүг ажылынга 11 чыл ажылдадым. Ажылывыс даң бажында-ла эгелээр, караңгылай бергенде доостур. Инектерни чогуур рацион ёзугаар чемгерер, ажаап-тежээр, оон соонда — саалда. Хүнүң-не ындыг — 10 ажыг чыл дургузунда ынчаар ажылдап келдим. Чүгле эки ажылдаар эвес, а аныяк саанчыларның дагдыныкчызы, оларга дузалаар хүлээлгемни база уттпайн чор мен.

Мал ажылынга ажылдаа-ла 30 чыл чоокшулап тур мен. Бо үениң дургузунда ниитиниң малының баш санын өстүрер, оон продуктулуун бедидер дээш кызымак ажылдап келдим. Сорулга салдынган—ону күүседир апаар. Алган социалистиг хүлээлгелеримни чыл санында ажыр күүседип чор мен.

Саанчының ажылында хостуг үе эвээш. Ынчалза-даа өг-бүледе база-ла хөйнү кылып четтигиптер мен. 2, 4, 6, 10 класстарда өөренип турар уругларывыс база бар. Боря, Сережа, Олег, Катя оларның кичээлдеринге база баргылаар, оларның өөредилгезиниң дугайында башкылар-биле чугаалажып, сүмележир бис. Уругларывыстың өөредилгези эки.

Улуг оглувус Туран-оол—«Тыва көдээ тудуг» тресте тудугжу, уруувус Катя бо-ла фермада техник, Николай, Комия олар совхозта чолаачылар, а Чалбаавыс—онгу классты дооскаш, шеригде албан эрттирип турар, оон бичиилери Начын, Салбакай, Кудус-оол олар эки өзүп доругуп турар. Доозукчу чылда саар инек бүрүзүнден 1700 литр сүт саарын хүлээнгеш, 1800 литр чедирдим. Онгу беш чылдың баштайгы чылында саар инек бүрүзүнден-не 1400 литр сүт саары планда көрдүнген, ынчалза-даа инек бүрүзүнден 100 литр сүттү немей саарын хүлээндим.

Бо фермага ажылдап келгеш, ээ чок арткан, сүдү эвээш инектер хүлээп алдым. Оларны эки ажаап-тежээп, чемгерип, чаа төрээн, сүттүг инектерге бээр чемни арбыдадып тургаш сүт саалдазын көвүдеткен мен. Саанчы кижиниң ажылында база бир кол чүүл — инектерниң чаңын билип алырында болгай.

Бо фермада эки ажылдыглар эвээш эвес. Коммунист саанчы Ховалыг Достаңмаа, аныяк саанчылар. Хертек Күнзенмаа, Чечек Сетчек дээш оон-даа өскелер аңаа хамааржыр. Ферманың саанчызы Хертек Күнзенмаа-биле аравыста чарыштыжаан, аңаа бодумнуң арга-дуржулгамны дамчыдып берип чор мен.

Ленинчи партиявыстың XXV съездизинге күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр — кол сорулгам ындыг.

Г. КУУЛАР,

«Барлык» совхозтуң саанчызы, Маадыр ие.

КӨРҮКЧҮЛЕР «ИЙИ ӨҢ» ДУГАЙЫНДА

ДУРЖОКТАРНЫ КЫҢЧЫКТЫРБААЛ

Республиканың хөгжүм шии театры бо чылын 40 харлаар. Ол чаагай байырлалга төлептиг ужуражыр дээш театрның коллективи бир демниг эрес-шудургу, чогаадыкчы ёзу-биле ажылдап турар. Ылаңгыя тыва бөлүк Москваның драматургтары А. Зак биле И. Кузнецовтуң «Ийи өң» деп шиизин чонга бараалгадып эгелээн. Тудугжу аныяктарның чурттап, ажылдап турары Касаткино суурга быжыг корум-чурум тургузар дээш хулиганнарга удур демиселге маадырлыы-биле өлген комсомолчу Шура Горяевтиң күзел чораан херээн аныяктарның уламчылаарын шиинде көргүскен.

Хулиганнарга удур эрес-дидим демисежип чорааш, оларга өлүрткениниң соонда Кызыл Тук ордени-биле шаңнаткан комсомолчу Леня Гаврильцевтиң чырыткылыг овур-хевиринге бо шиини тураскааткан. Амгы үениң чугула айтырыгын көдүрүп турар онзагай шии бооп турар.

Ук шиини Тес-Хем болгаш Улуг-Хем районнарның ажылчы чоннары сонуургап көргеш, ооң сайгарылгазынга идепкейлиг киржип, боттарының үнелиг санал-оналын берип, боттуг амыдыралдан чижекти ап чугаалап, чамдык корум-чурум үрекчилери-биле демисежириниң аргаларын дилеп, комсомолчу эрес-дидим Шура Горяевтиң үлегерин эдерериниче аныяк-даа, хоочун-даа кижилерни кыйгырган.

Ылаңгыя Улуг-Хем районнуң Ак-Туруг болгаш Кызыл-Даг суурларынга болган ол шии дугайында сайгарылга чугаалажылгаларынкыннар солун эрткен. Чамдык көрүкчүлерниң санал-оналын моон адаанда парладывыс.

Ховалыг Товарищтай (Ак-Туруг ортумак школазының башкызы):

— Бот-хуудан шиини улуг сонуургал-биле көрдүм. Бистиң суурда хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг кижилер хөй. А арагалаар, орта ажыл кылбас, шош-содаа, оор чорук кылыр ийи-чаңгыс аныяк-өскеннер бисте база чок деп болбас. Чаңгыс чижектен көргүзейн. Бир кезек оолдар кудумчута тарып каан чараш чаагай теректиң мочургазын алыр дээш будуктарын сый соккулаан турган бараанын көрген мен. Ону соксадыр дээш далаштыг базып олурумда, бир ие уткужуп келди.

— Ол оолдарның чаны-биле эрткен хиреде чүге соксатпадыңар, хайыраан теректи ат кылдылар—дидим.

Ол душ-даа чок:

— Мээң оглум ында чок чорду—дээш, хая-даа көрүнмейн базып эрте берди.

Боттарывыска-ла ажыктыг эки болзун дээш, хөй күштү үндүрүп тургаш, бүдүрүп алган чүүлдеривисти мынчаар хоомча чок көре бергилээрдир бис. Мээң бодалым-биле алырга, чогуур өйүнде үнүп турар дээштиг, эки шии-дир. Уруг-дарыгны төлептиг хамаатылар кылдыр кижизидер дизе школа биле ада-ие сырый харылзаалыг, бир демниг ажылдаар болза, шиинде ышкаш, чаагай амыдыралга шаптык кадар ийи-чаңгыс кижилер турбас ужурлуг.

Юрий Бадый-оол (Ак-Туругда комсомол комитединиң секретары):

— Корум-чурум үрээринге удур, Горяев ышкаш, бир-ле дугаарында бистер, аныяктар, комсомолчулар бир демниг, дидим демисежир ужурлуг бис. Горяевтиң овур-хевири бистерге өөредиглиг, үлегерлиг овур-хевир-дир. Ындыг болурунче бистиң аныяктарны кыйгырар-дыр мен.

Хомушку Алдын-оол (милиция ажылдакчызы):

— Чоокта чаа аныяктар арагалааш, соң иштинде аныяк кыстар база бар, бо Культура бажыңының улуг соңгаларын бусту. Олар ооң соонда туттурдулар. Оларны баш удур сокседып алырының аргазы силерде, аныяктарда турган болгай. Ону херекке албаан-дыр бис. Бо шиини чонга калбаа-биле көргүзери чугула деп бодаар мен.

Кызыл-Дагдан коммунист **Араптан Тыкы** (Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаты, хой бригадазының бригадири):

— Арага-дарыга хандыыр, хулиганнаар ийи-чаңгыс кижилер бисте база бар, а ындыгларга удур демисежип, оларны томаартып шыдаар эрес аныяктар бисте база эвээш эвес. Ол дээрге Шура Горяев ышкаш чонунга ынак, ооң эрге-ажыы дээш күжүн, билиин харамданмас дидим кижилер-дир. Оларга бис чоргаарланыр, деткиир ужурлуг бис. Бо шиини көргеш, эки түңнелди үндүрүп, суурувуска быжыг корум-чурумну тургузар дээш кижи бүрүзүнүң эрес-шудургу туржуруп-на күзээр-дир мен.

Юрий Кожага (Кызыл-Даг суурда пенсионер):

— Назы-харым улгаткан. Хойнү көрдүм. Амыдыралга эки-даа, багай-даа чүүлдер тургулаар-дыр. Амгы шагның ажы-төлү чаг иштинде бүүрек дег өзүп-доругуп турар-дыр. Ол хиреде, бо шиинде ышкаш, хулиганнаар ийи-чаңгыс кижилерниң бары сеткилге аажок хомуданчыг боор-дур. Шаанда тыва улус эки чаңчылдарлыг чораан. Чижээ, өгже киирерде астып чораан бижээн дужуруп аар, улуг улус мурну-биле эртпес, улуг улус чугаалажып орда, аңаа бичии кижи кирипнес. Эки чаңчылдарны бистер нептередир ужурлуг бис.

Маадыр-оол Кыпыраа (улуг лейтенант, истелге инспектору):

— Шии солун-дур, хүннүң чугула айтырыгын көдүргендир. Шура Горяевтиң хулиганнарга удур дидим демиселин деткиир кижи-дир мен. Кижини эттеп-соп, өлүрүп турда, боду дужун харап, кыдыы-биле эрте бээрлер бисте бо хүннерде чок эвес болгай. Маңаа хамаарыштыр болчукчу Родинниң тоомча чок, доң баарлыг овур-хевирин көрдүвүс. Шиинде болуп турар болуушкуннар, овур-хевирлер бистиң амыдыралывыста база бар деп бодаар мен. Бо суурда дружинниктер эш хуузунуң суду барык ажылдавайн турар. Хөй-ниити организациялары бо шииниң соонда корум-чурум үрекчилеринге удур ажылын бут кырынга быжыг тургузар боор деп идегедим.

К. ТҮЛҮШ.

телевидение

ФЕВРАЛЬ 22-ДЕ
МОСКВАДАН

8.30—ССРЭ-ниң хоккей чемпионады. **«Динамо»**. (Москва) — **«Торпедо»**. 2-ги, 3-кү үелери. Өңнүг.
9.20—9.30—Чапсар.
9.30—**«Российның театры болур»**. Документалдыг фильм.
9.50—**«Мээң херээм»**. Уран-чечен өңнүг телефильмниң баштайгы көргүзүлгезн. 2-ги сериязы.
11.00—Медээлер.
11.10—**«Бойдустуң доскуулдары»**. Эртем-өөредиглиг олимпиада. 3-кү туру. Өңнүг.
12.00—**«Совет Эвилелинге бараан боол тур мен!»**
13.00—**«Кайын-на ийик, бирле черден, бурган өршээл...»** Документалдыг телефильм.
13.20—**«Музыкалыг киоск»**. Өңнүг.
13.50—**«Кино аян-чоруктарының клуву»**. Өңнүг.
14.50—15.00—Чапсар.
15.00—**«Николай Прихно»**. Документалдыг өңнүг телефильмниң баштайгы көргүзүлгезн. **«Беш чылдың маадырлары»** деп сериядан.
15.30—**«Кызыл шөл»**. Уран-чечен фильм. 2-ги сериязы.
16.40—Тобольск хоорайның орус улустуң хөгжүм херекселдериниң оркестриниң концерти.
17.00—**«Үе»**. Информастыг программа.
17.30—Москваның ССРЭ-ниң улустуң артистери К. С. Станиславский болгаш Немирович-Данченко аттыг хөгжүм театрының балет артистери М. Дроздова биле В. Тетеевтиң концерти. Өңнүг.
18.00—ССРЭ-ниң хоккей чемпионады. **«Спартак»—«Трактор»**. В. И. Ленин аттыг Төп стадионнуң Спорт ордузундан өңнүг дамчыдылга. Чапсарда —медээлер.
20.15—**«Кодээниң ажыл-ижи»**.
21.20—21.30—Чапсар.
21.30—Р. Шедрин — **«Баштак кожаңнар»**. Фильм-балет. Өңнүг.
21.50—**«Мээң херээм»**. Уран-чечен өңнүг телефильмниң баштайгы көргүзүлгезн. 2-ги сериязы.
23.00—23.30—**«Үе»**. Информастыг программа.

ФЕВРАЛЬ 23-ТЕ
МОСКВАДАН

8.40—Медээлер.
8.50—Киножурнал.
9.00—ССРЭ-ниң хоккей чемпионады. **«Спартак»—«Трактор»**.
11.00—**«Поэзия»**. **«Кызыл сылдыстыг маадыр, сеңээ алдар!»** ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң Төп музейинден өңнүг дамчыдылга.
11.30—**«Москваның алдын сылдысчыгажы»**. Уругларның бот-тывынгыр уран чүүл коллективтериниң концерти.
12.00—**«Бөгүн — Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң хүнү»**. ССРЭ-ниң Камгалал министриниң оралакчызы армия генералы Н. В. Огарковтуң чугаазы.

КЫЗЫЛДАН

12.15—Документалдыг фильмнер программазы.
13.00—**«Солдат кезээде белен»**. Фильм-концерт.

МОСКВАДАН

14.00—**«Делегейниң улустарының уран чогаадылгазы»**. Өңнүг.
14.30—**«Төөгүнүң базымнары»**. Документалдыг өңнүг фильмниң баштайгы көргүзүлгезн.
15.30—**«Останкинода концерт студиязы чалап тур»**. Өңнүг.
17.00—**«Үе»**. Информастыг программа.
17.30—**«Сакты-дыр сен бе, эш?»** Фильм-концерт.
18.10—**«Бөгүн—Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң хүнү»**. ССРЭ-ниң Камгалал министриниң оралакчызы армия генералы Н. В. Огарковтуң чугаазы.
18.25—**«Мен — Шаповалов Т. П...» «Бедик ат»** деп дилогиядан уран-чечен фильм. Өңнүг.

КЫЗЫЛДАН

20.00—**«Съездиден съезд чедир»**. Тыва АССР-ниң культура министри М. С. Хомушкуннуң чугаазы.
20.15—Телемедээлер.
20.25—**«Аныяк гвардия»**. Дамчыдылга.
21.15—Телемедээлер.
21.25—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

21.30—**«Останкинода концерт студиязы чалап тур»**. Өңнүг.
23.00—**«Үе»**. Информастыг программа.
23.30—01.45—ССРЭ-ниң хоккей чемпионады. **ЦСКА—«Динамо»** (Рига). ЦСКА-ның Спорт ордузундан өңнүг дамчыдылга.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

Хаакчыга секунда бүрүзү үнелиг

Эртенгиниң он шак ажып турда хаак баазазының чанында шөлге автобустар Кызылдан кээп эгеледи. Спортчу хептиг, катты-хөглүг, омак-сергек 40—50 харлыг хоочуннар-даа, аныяктар-даа оон уруп-сууруктап үнүп турлар. Бо болза хаакка маңнаарының талазы-биле республиканың профэвилел-комсомол крозунуң киржикчилери-дир.

Он бир шакта эр улустуң, херээженнерниң, оолдарның болгаш уругларның 3, 5, 10, 15 километрлерге маңнаарының бөлүктер аайы-биле маргылдаазы эгелээн.

Бирги бөлүк. Мында Таңдының, Бии-Хемниң, Хову-Аксының «Динамо» спорт ниитилелиниң шилиндек спортчулары кирип турар.

Бо бөлүктүң уругларының 3 км чарыжынга Таңдының хаакчызы Л. Кудрявцева 12 мин. 58 сек. маңнап келгеш, маргылдааның баштайгы чемпиону болган.

Уругларның 5 км маңнаарынга Л. Тутатчикова (Таңды) шылгараан. Ооң үези—21 мин. 56 секунда.

Оолдарның 10 километрге чарыжынга Таңдының хаакчылары шаңналдыг черлерни алган. Хемчээлди 33 мин. 23 сек. эрткен Н. Пономарев чемпион атка төлептиг болган.

Эр улустуң 15 километрге маңнаарының маргылдаазынга дуржулгалыг-даа, аныяк-даа спортчулар киришкен. Бо удаада Хову-Аксында хоочун хаакчы В. Ковалевту эртер кижи чок болган. Айыткан хемчээлди 52 мин. 16 секундада ол маңнап эрткеш, бирги черни ээлээн.

Ийиги бөлүк. Районнарның өөредилге черлериниң шилиндек командалары мында кирип турар.

Сибирь болгаш Ыраккы Чөөн чүк зоназының школачыларының маргылдаазының 5 км-ге чемпиону, Бай-Хаак школазының өөреникчизи В. Золотухин бо-ла хемчээлге бодунуң чажыттарынга аштырбайн бирги черни алган.

Уругларның үш километрге чарыжынга О. Тебенькова (Таңды) шылгараан. Херээженнерниң 5 километрге маңнаарынга автоорук техникумунуң сургуулу Т. Бушманова бирги черни ээлээн.

Эр улустуң он километрге чарыжынга эң-не шыырак спортчулар киришкен, аңаа В. Пинигин (Таңды) чемпион болган.

Үшкү бөлүк. Мында адырлар аайы-биле профэвилел обкомнары кирип турар.

Бо бөлүктүң уругларының 3 км-ге маңнаарынга Л. Чебодарева, херээженнерниң 3 км-ге Э. Крыцина, эр улустуң 5 км-ге—Н. Григорьев (үжелээ чырыдыышкын обкому), оолдарның 5 км-ге—М. Грепилов (күрүне албан черлериниң) чемпион болганнар.

40 хардан ёрү назылыг хаакчыларның 5 километрге маргылдаазы солун эрткен, орта Т. Севастьянов (Кызыл район) өөрүп мурнап келген.

Маргылдаа уламчылап турар.

Т. ХЕРТЕК.

ЧУРУКТА: Таңды районнуң шилиндек хаакчылары Л. Носкова, Н. Пустынцева, Н. Пономарев.

О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозу.

Агаар

Бөгүн республикага булуттугылаар, биче хар чаар. Агаарның температуразы даглыг черлерге 2—7, а оон арткannарынга 8—13 градус соок.

Кызылга булуттагылаар, эртен биче хар чаар. Агаарның температуразы 10—12 градус соок.

КИНО

ФЕВРАЛЬ 22-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: **«Даң бажындан кежээки хаяага чедир»** 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00, **«Эргим оол»** (биче залга) 11.35, 13.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Мультфильмнер чыындызы № 3»**. 9.05, **«Илбилиг шынчы сөс»** 10.35, 12.05, **«Дайын болгаш тайбың»** (4 серийлыг) 13.35, 15.20, **«Петр Мартынович болгаш улуг амыдыралдың чылдары»** 17.05, 18.55, 21.15 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Россия империязының дужулгези»** (2 серийлыг) 11.30, 14.10. **«Тапываан оглу»** 16.50, 18.40, 20.30.

«ВОСТОК»: **«Салтан хаан дугайында тоол»** 11.20, **«Ону эртпээн бис»** 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ФЕВРАЛЬ 23-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: **«Төрээн чуртунуң солдады»** 9.50, 11.40, 13.30, 15.20, 17.10, 19.00, 21.10 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Серенева кудумчузунуң оолдары»** 9.25, 11.00, 14.30, **«Белла»** 16.35, **«Даң бажындан кежээки хаяага чедир»** 12.30, 18.35, 21.05 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Дириг амытаннар делегейи»** деп киноклуб. **«Петр Мартынович болгаш улуг амыдыралдың чылдары»** 17.10, 18.50, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Тапываан оглу»** 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Редакцияның АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000
Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдизиниң 2-31-75, харысаалгалыг секретарының 2-23-54, партийжи амыдырал килдизиниң 2-37-13, культура килдизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуг килдизиниң 2-20-60 корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-50-22, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.
Тираж 16844 ЧАГЫГ № 638.
СОЛУН НЕДЕЛЯДА
6 КАТАП ҮНЕР
Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—00457.